

De Lichtbrenger

voor zoekers naar waarheid

Lucifer[®]

*Actuele onderwerpen gezien in het licht van de Oude Wijsheid of Theo-sofia:
de gemeenschappelijke bron van alle grote wereldreligies, filosofieën en wetenschappen*

**Idealisme en
economie hand in
hand**

**De Juwelen van
Wijsheid in de
wereldreligies**

**Vredesactiviteiten
vanuit de Theosofia**

**Innerlijke vermogens
van een vlinder**

**Broederschap en
zusterschap?**

Afbeelding omslag:

Overwinterende monarch-
vlinders. Na een tocht van
4500 kilometer verzamelen
de vlinders zich in enkele
bomengroepen in Mexico.

Licht op ...

Een havenproject dat concurrentiegedachten overstijgt

66

Een praktisch voorbeeld van grensverleggende samenwerking.

Herman C. Vermeulen

De zeven Juwelen van Wijsheid in de wereldreligies

68

In de grote wereldgodsdiensten vind je dezelfde zeven sleutelingen.

Barend Voorham

Vredesactiviteiten vanuit de Theosofia

81

Sinds de oprichting van Het Theosofisch Genootschap zijn er wereldwijd talloze vredesactiviteiten georganiseerd door het genootschap. In tijden van oorlog maar ook in tijden van vrede. Waarom heeft de Theosofia vredesactiviteiten altijd zo hoog op de agenda staan?

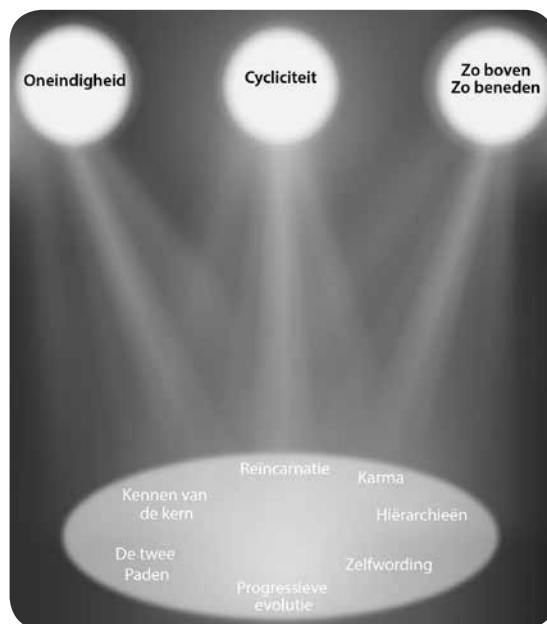
Astrid Kramer

De migratie van de monarchvlinder Te begrijpen vanuit reïncarnatie?

87

Een vlinderpopulatie die meerdere generaties per jaar doormaakt en elk jaar een reis onderneemt van soms 4500 kilometer lang: dat vraagt om een verklaring. Reïncarnatie biedt ons hier veel meer helderheid.

Astrid Kramer en Henk Bezemer

Broederschap en zusterschap?

90

Broederschap neemt in de Theosofia een centrale plaats in. Waarom spreek je dan niet van broeder- en zusterschap?

Barend Voorham

Uw vragen

93

- » Sympathie en antipathie
- » De degeneratie van een spirituele impuls

Activiteiten Agenda

95

- » Buitenlandse activiteiten deze zomer
- » Start lezingen en cursus Anders Denken

Licht op ...

Een havenproject dat concurrentiegedachten overstijgt

In ons tijdschrift besteden we er al jarenlang aandacht aan hoe de theosofische gedachten in de praktijk te gebruiken. De belangrijkste theosofische gedachte van eenheid van alle leven vertaalt zich in de praktijk als het overwinnen van concurrentieneigingen. Je ziet de ander niet meer als concurrent maar als medewerker aan dezelfde zaak. Je groeit uit boven de gewoonte om planten, dieren en mensen te bestempelen als onkruid, ongedierte en 'de vijand'.

Het klinkt zo simpel, maar in de praktijk vergt het heel wat zelfbeheersing, geduld en liefde voor je medemens om in een samenwerking met anderen de concurrentiegedachte te laten verdwijnen. Daarom als opening van dit nummer van *Lucifer* een voorbeeld dat het kan en dat het werkt.

Uitbreiding van de Rotterdamse haven

Het voorbeeld is de Rotterdamse haven. De Rotterdamse haven is waarschijnlijk het laatste waar u aan denkt als u naar bovenpersoonlijke initiatieven zoekt. De haven is in Rotterdam het meest commerciële en meest winstgevende deel van de stad. Na verkiezingen gaat de post Havenzaken altijd naar de kundigste (of meest ambitieuze) wethouder. Directeur van het Havenbedrijf is een van de machtigste posities in Rotterdam.

Maar u heeft onlangs in het nieuws een bericht kunnen lezen dat de aanleg van de uitbreiding van de Rotterdamse haven, de Tweede Maasvlakte, goedkoper is uitgevallen dan geraamd en ook sneller klaar was. Dat is inderdaad het vermelden waard. In Nederland kost een groot project (metro Amsterdam, verbouwing Rijksmuseum, tramtunnel Den Haag, hogesnelheidslijn) meestal het dubbele van de originele raming, en wordt altijd veel later opgeleverd dan gepland. De Tweede Maasvlakte werd 150(!) miljoen euro goedkoper opgeleverd dan beraamd, terwijl ook de pot van 200(!) miljoen 'onvoorziene kosten' niet is gebruikt.

Alle betrokkenen mee laten denken

Je zou het bericht bijna wantrouwen. Wat is er 'misgegaan' dat men zoveel goedkoper uit was? Het antwoord is: samenwerking in plaats van concurrentie. Enkelen van onze leden zijn werkzaam in het Rotterdams Havenbedrijf en hebben met veel integriteit en geduld (zeven jaar hard werken) een werkklimaat helpen scheppen, waar men niet 'onderhandelt' maar met elkaar praat, naar elkaars ideeën luistert, en met alle belanghebbenden zoekt naar de beste oplossing. Niet de standpunten stonden centraal, maar oog hebben voor ieders belangen, en dus voor het gezamenlijk belang.

Door zo te werken kwam men tot de beste oplossing voor het hele project, en niet de beste oplossing voor een van de medespelers ten koste van de andere. Omdat iedereen al in het voortraject elkaar had leren begrijpen en respecteren, waren er tijdens de bouw geen protesten, rechtszaken, geen getouwtrek als er iets misging. Allemaal zaken die je wel ziet wanneer in een concurrentiesfeer wordt gewerkt.

Een absoluut nieuwe ontwikkeling daarbij was, dat er is gekeken naar het totaal, voorbij de grenzen van de Tweede Maasvlakte. Bij de voorbereiding zijn ook de milieuorganisaties uitgenodigd om in de groep mee te praten. Hun ecologische kennis en expertise is gebruikt om zo zorgvuldig mogelijk om te gaan met het milieu van de Noordzeekust. Langs de hele kust van Nederland en België zijn waarnemingen en proeven gedaan. Daardoor is het gelukt om het hele project 'ecologisch neutraal' te bouwen. En, zo zeiden de milieuorganisaties, door ons bij de voorbereidingen te betrekken en voor ecologische kwaliteit te gaan, zijn wij niet gaan protesteren en procederen, wat wij anders zeker gedaan zouden hebben. En dit was de reden dat het hele project ruim voor de einddatum klaar was.

U ziet, ecologisch neutraal werken kan, door respect te tonen voor deze organisaties die net zo bevoegen zijn voor de Noordzeekust als het Rotterdams Havenbedrijf, en die men vroeger als 'de vijand' of 'de dwarsliggers' zou hebben gezien. Opnieuw, samenwerking in plaats van concurrentie.

Havens die elkaar aanvullen

Maar daar bleef het niet bij. Binnen deze afdelingen in het Rotterdamse Havenbedrijf werden initiatieven ontwikkeld om te gaan praten met de Antwerpse haven. Een ongehoord initiatief, omdat de concurrentiestrijd tussen beide havens al vele eeuwen duurt. Een initiatief ook dat bij de oude garde in beide bedrijven met grote argwaan werd ontvangen: 'dat kon nooit goed gaan'. En iedereen weet dat je baas overtuigen lang niet altijd gemakkelijk is.

Maar ook hier weer werd met integriteit en geduld een atmosfeer van eenheidsbesef opgebouwd, en langzamerhand ging men elkaar vertrouwen. Men zag dat men elkaar kon aanvullen, omdat elk van de havens zijn sterke punten had. Door de zaken eerlijk te verdelen kwam de combinatie Rotterdam-Antwerpen veel sterker naar voren dan toen ze zich als concurrenten presenteerden.

Spiritueel 'ecologisch neutraal'

Als dit nu blijkt te werken in een van de meest commerciële sectoren van onze maatschappij, waarom dan ook niet in ieders privéleven? Door op de plaats die je bekleedt in gezin of werk, niet te kiezen voor de (schijn)veiligheid van het volgen van anderen kun je, nogmaals, met integriteit en geduld zo'n zelfde sfeer van eenheidsbesef opbouwen. Zelfs al zou dit zeven jaar moeten duren, zoals in het geval van onze Rotterdamse leden. Het geld dat daarbij werd bespaard, 350 miljoen euro, is natuurlijk belangrijk, maar de grootste winst werd gemaakt op innerlijk, mentaal gebied, omdat er in het hele proces 1001 grote en kleine oorlogen niet werden uitgevochten, ja, zelfs niet eens werden gestart. En dat is voor ons een nog grotere reden tot tevredenheid: er is spiritueel en mentaal 'ecologisch neutraal' gewerkt.

U ziet, het kan en het werkt – ook in uw eigen leven.

Herman C. Vermeulen

De zeven Juwelen van Wijsheid in de wereldreligies

In de grote wereldgodsdiensten zijn dezelfde sleutellingen terug te vinden.

Veel van de bloedigste conflicten en hardnekkigste vormen van haat zijn terug te voeren op de verschillende godsdiensten. Er zijn landen waar slechts één godsdienst wordt toegestaan, met alle verdrukking en onderdrukking van dien voor hen die een andere godsdienst willen belijden. In andere landen zijn er weliswaar meer godsdiensten toegestaan, maar de aanhangers ervan leven in onmin met elkaar en staan niet zelden elkaar naar het leven.

Heeft dit alles een logische basis? Nee, de oorzaak van deze godsdienstwaanzen ligt nooit in de godsdienst zelf, maar in de eenzijdige, antropomorfe interpretatie van de aanhangers, meestal de priesters, die hun uitleg van de leer aan anderen opleggen.

Toch verschillen de godsdiensten niet wezenlijk van elkaar: niet in ethiek en zelfs niet in leerstellingen. Als aanhangers van een godsdienst zich alleen maar zouden houden aan de *gouden regel*, die in alle godsdiensten is terug te vinden, en dus een ander niet aandoen wat ze zelf niet willen

worden aangedaan, dan zou driekwart van het kwaad in de wereld al verdwijnen. Als ze dan ook bereid zouden zijn, onbevooroordeeld naar hun eigen godsdienst – en die van anderen – te kijken, dan ontdekten ze zeven *Juwelen van Wijsheid*, die elk mens handvatten geeft voor een zinvol en gelukkig leven.

Theosofia

Elke godsdienst is een min of meer vervormd aangezicht van de Goddelijke Wijsheid of Theosofia. Ofwel, elke godsdienst vloeit voort uit de Universele Wijsheidreligie, die vanuit het Hart van het Universum door alle tijdsgewrichten en alle beschavingen heeft gestroomd en die de spiritueel groten der aarde inspireerde om in hun specifieke tijd de beelden te vinden, die degenen tot wie zij zich richtten hun innerlijke goddelijkheid zouden moeten doen herinneren.

De Theosofia is gebaseerd op drie principes: grenzenloosheid, cycliciteit en groei of evolutie.

Vooral de idee van grenzenloosheid is voor de mens moeilijk te vatten,

Kerngedachten:

» Elke godsdienst vloeit voort uit de Universele Wijsheidreligie.

» De zeven Juwelen van Wijsheid zijn geen dogma's maar hypotheses die, in combinatie met elkaar, alle verschijnselen kunnen verklaren.

» Ze zijn in alle grote godsdiensten terug te vinden, soms direct en soms als aanwijzing of suggestie.

» De zeven Juwelen van Wijsheid zijn: reïncarnatie, karma, hiërarchieën, zelfwording, evolutie, de twee paden en het kennen van het ZELF.

omdat het grenzenloze per se nooit volledig begrepen kan worden. Daarom werd in de loop der eeuwen in de verschillende godsdiensten het beeld van grenzenloosheid antropomorfisch uitgelegd — dat wil zeggen: het werd teruggebracht naar kleinsmenselijke proporties. Niettemin herkennen we zonder al te veel moeite in de verschillende godsdiensten het beeld van grenzenloosheid.⁽¹⁾

Allereerst zien we het in het Hinduïsme. Overal in de *Upanishads* komen we de bekende uitspraak *TAT twam asi* tegen. TAT betekent DAT, en alleen dit woord kon het grenzenloze uitdrukken. TAT twam asi betekent: U bent DAT, u bent het grenzenloze.

Ook een term als Parabrahman duidt op grenzenloosheid. Het betekent voorbij Brahman. En Brahman is de opperste godheid van het Universum. Het is als de horizon van ons bewustzijn. Maar is het een eindpunt? Nee, want er is nog meer, er is *Parabrahman*, voorbij Brahman.

In de wereldgodsdiensten is getracht een woord te vinden, dat moet uitdrukken, wat niet in woorden te vatten is. Immers, het TAO dat genoemd kan worden, is het ware TAO niet. TAO is een Chinees begrip, dat Lao-tse gebruikte en dat meestal met de Weg vertaald wordt. Maar ... het ware TAO kan niet genoemd worden. Ofwel: de grenzenloosheid is niet te vatten in een naam.

Andere begrippen die gebruikt werden zijn onder andere: Zarvan Akarana (oneindige duur) uit Perzië; Eindeloze Diepte in Egypte. Verder is de oorspronkelijke betekenis van GOD in de monotheïstische godsdiensten het grenzenloze. Dit woord wordt ook wel voor andere zaken gebruikt. Hebreeuwse woorden als Elôhîm en Adonai worden vrij willekeurig ook met het enkelvoudige God vertaald. Maar als er sprake is van het Goddelijke Beginsel, of de Abstracte Godheid, dan is dat een synoniem voor grenzenloosheid. Latere generaties gingen dit godsbegrip antropomorfisch uitleggen en zo ontstond God als wezen.

Zeven Juwelen

De grenzenloosheid van het Universum is als het ware het eeuwig bestaande werkveld van in essentie grenzenloze wezens, die in een cyclisch proces, waarin ze perioden van activiteit afwisselen met die van rust, steeds meer van hun oneindige mogelijkheden tot uitdrukking brengen. Symbolisch werd de geboorte van een kosmisch wezen voorgesteld als een uitademing vanuit het Grenzenloze, en zijn sterven als een inademing.

Dit grootse beeld van het continu uit- en inademend Universum kan verder worden gespecificeerd en verklaard en wel aan de hand van zeven grondstellingen of axioma's.

Dit zijn beslist geen dogma's, maar hypothesen die, in combinatie met elkaar, alle verschijnselen kunnen verklaren. Je zult deze zeven Juwelen als samengesteld geheel in geen godsdienst of Heilig Boek kunnen vinden. Toch werden ze door vergevorderde Meesters van Wijsheid en Mededogen sinds onheuglijke tijden onderwezen aan hun leerlingen.⁽²⁾ Ze gingen van generatie op generatie over. De leringen waren evenwel te esoterisch om ze als samengesteld geheel te onderwijzen. Alleen in de moderne theosofische boeken vind je ze als een zeveneenheid terug.

Waarom ze niet als zevental in de oude godsdiensten zijn terug te vinden, is voor ons, levende in de 21e eeuw, waarin het idee dat informatie voor iedereen toegankelijk moet zijn, moeilijk te begrijpen. Maar de zeven Juwelen kunnen ook misbruikt of verkeerd begrepen worden. De zeven begrippen waarmee ze worden aangeduid, zijn slechts sleutelwoorden, die een wereld van gedachten verbergen. Zelfs de Sanskrit-woorden, die al veel zuiverder de ideeën weergeven dan de Nederlandse vertaling, kunnen niet verhinderen dat het samengestelde ideeënpakket – het zevenkleurige palet van wijsheid – verkeerd wordt uitgelegd. Niettemin kun je in alle godsdiensten deze zeven Juwelen terugvinden. Niet altijd in een directe vorm, soms ook als aanwijzing of suggestie. We zullen proberen aan te tonen dat in de vier godsdiensten met thans de meeste aanhangers, namelijk het Hinduïsme, het Buddhisme, het Christendom en de Islam, deze zeven Juwelen zijn terug te vinden. Andere religieuze en filosofische stelsels uit verleden en heden bevatten deze principiële gedachten evenzeer, maar het artikel zal al te uitgebreid worden als we ook daaruit zouden gaan citeren.

Reïncarnatie (Punarjanman)

Het Juweel van reïncarnatie is tegenwoordig zo algemeen bekend, dat we er niet lang bij stil hoeven te staan. Het Sanskrit-begrip is *punarjanman* (*punar* betekent 'volgende keer' of 'weer'; *janman* is 'leven'). Het idee is alom bekend in de hinduïstische traditie en komt vaak voor in de Heilige Boeken. Zelfs in de duizenden jaren oude *Veda's* zijn er verwijzingen naar. De *Upanishads* en de *Bhagavad-Gîtâ* leggen de leer duidelijk uit.

Gelijk de heer van dit sterfelijk omhulsel daarin kindsheid, jeugd en ouderdom doorleeft, zo zal hij ook in volgende levens hetzelfde ervaren. (...)

Evenals een mens oude kleren wegwerpt en nieuwe aantrekt, zo treedt de bewoner van het lichaam,

nadat hij zijn oud sterfelijk omhulsel verlaten heeft, andere, zich opnieuw vormende lichamen binnen.⁽³⁾

Het Buddhisme, dat in feite een poging van Gautama de Buddha was om het door de brahmanen gecorrumpeerde hinduïstische stelsel van leringen te zuiveren, is evenzeer duidelijk in het verkondigen van de leer van reïncarnatie. Alleen al uit het feit dat de prins Siddartha, toen hij onder de Bodhi-boom de staat van verlichting bereikte, al zijn vorige levens aan zijn geestesoog voorbij zag trekken, blijkt dat reïncarnatie een integrerend onderdeel is van de leer van de Buddha.

Wat veel minder bekend is, is dat ook het Christendom oorspronkelijk het idee van reïncarnatie onderwees. Pas in 351 na Chr., tijdens het concilie van Nicea, is deze leer uit de officiële dogmata van de Kerk verbannen. Toch zijn er talloze tekstfragmenten in de Bijbel te vinden waarin verwezen wordt naar reïncarnatie. We volstaan hier slechts met enkele voorbeelden.

In Johannes 9:1 vragen de discipelen aan Jezus, wijzend op een blindgeborene, of hij of zijn ouders gezondigd hebben. Het is het moderne vraagstuk van erfelijkheid of evolutie. Jezus wijst hen niet terecht door te zeggen dat hij niet gezondigd kan hebben, omdat hij blind geboren is, wat Jezus toch gedaan zou moeten hebben als reïncarnatie niet zijn leer was. Hij zegt daarentegen dat de man blind is, *opdat de werken Gods in hem zouden geopenbaard worden*. In gnostische geschriften, zoals *Het Geheimschrift van Johannes*, wordt uitgelegd wat hiermee bedoeld wordt. Zielen die nog onvoldoende gnosis (innerlijke kennis) verzameld hebben en geen ascetische levens hebben geleid en dus nog niet volmaakt zijn, worden 'teruggeslingerd' naar de aarde om verder te leren. In de *Pistis Sophia* staat het als volgt:

Als een ziel één of twee of drie keer heeft gezondigd, dan zal ze weer teruggegooid worden in de wereld overeenkomstig het soort zonden dat ze gepleegd heeft.⁽⁴⁾

Dit is een duidelijk voorbeeld dat reïncarnatie en karma in het jonge Christendom niet onbekend waren.

Op vele plekken in het evangelieverhaal wordt gewezen op het feit dat de oudtestamentische profeet Eliah is gereïncarneerd als Johannes de Doper (onder andere in: Mattheus 11:11-15 en 17:10-13). In Marcus 9:13 zegt Jezus onomwonden: Eliah is gekomen. En aangezien Eliah gestorven was, kan dit niets anders betekenen dan dat hij weer gereïncarneerd is.

Ook in het Oude Testament zijn er verwijzingen naar

reïncarnatie. We geven twee citaten.

Het ene geslacht gaat, en het andere geslacht komt; maar de aarde staat in der eeuwigheid. (...) Al de beken gaan in de zee, nochtans wordt de zee niet vol; naar de plaats, waar de beken heengaan, derwaarts gaande keren zij weder. (...) Hetgeen er geweest is, hetzelfde zal er zijn, en hetgeen er gedaan is, hetzelfde zal er gedaan worden; zodat er niets nieuws is onder de zon.⁽⁵⁾

Verder zegt de Heer:

Voordat ik je vormde in de moederschoot, had ik je al uitgekozen, voordat je de moederschoot verliet, had ik je al aan mij gewijd, je een profeet voor alle volken gemaakt.⁽⁶⁾

Er is dus in ieder geval leven voor de geboorte.

Ook in de Islam zijn er aanwijzingen te vinden, dat de leer van reïncarnatie niet vreemd aan deze godsdienst is. Weliswaar is het algemene geloof, dat de mens na de dood het Paradijs ingaat. Ook is er sprake van een wederopstanding van de doden aan het eind der tijden. Maar er zijn eveneens altijd groepen Moslims geweest, die het idee aanhingen van reïncarnatie of *tanasoech* zoals het in het Arabisch heet. De Druzen, Isma'ielieten en sommige Sufi's doen dat nog steeds. Zij baseren zich onder andere op dit vers uit de Koran:

Hoe kunt gij ongelovig zijn aan Allah, daar gij toch doden waart en Hij u dan heeft doen leven, en Hij u daarna zal doen sterven en daarna doen leven, en gij daarna tot Hem zult teruggevoerd worden.⁽⁷⁾

Dat het idee van reïncarnatie uit de Islam is verdwenen, zou te maken hebben met de vele oorlogen die na het optreden van de profeet Mohammed gevoerd werden. Daardoor werden de Moslims niet meer door filosofen en mystici maar door meer wereldse mensen geleid. Reïncarnatie was echter nooit strijdig met de Islam, maar er werd steeds minder de nadruk op gelegd.⁽⁸⁾

Karma

De leer van karma is nauw verweven met die van reïncarnatie. In feite zijn de twee niet zonder elkaar te begrijpen. Vandaar dat deze tweelingler vaak in één beeld wordt gevat.

In de hinduïstische teksten wordt de leer van karma nauwelijks uitgelegd; men gaat ervan uit dat de wetmatigheid

van oorzaak en gevolg zo algemeen bekend is, dat men er niet veel woorden aan hoeft te wijden. In de *Bhagavad-Gîtâ* bijvoorbeeld leert Krishna Arjuna hoe hij het persoonlijke karma kan ontstijgen. De verschillende vormen van Yoga die in dit heilige boek te vinden zijn, moeten de mens doen uitstijgen boven zijn persoonlijk karma. We lezen bijvoorbeeld:

Wat gij ook doet, wat gij ook eet, wat gij ook offert, wat gij ook geeft, hoe gij u ook kastijdt, O Zoon van Kuntî, doe het als een offer aan Mij.

Zo zult gij van de banden der handelingen, die goede of kwade vruchten opleveren, bevrijd worden.⁽⁹⁾

Om deze verzen goed te begrijpen, moet je weten dat *karma* letterlijk ‘daad’ betekent. Door je te hechten aan de vrucht van de handeling (karma) bind je je vast aan de uiterlijke voorwerpen en kom je niet tot bevrijding (*Moksha*). Voortdurend oogst de mens de gevolgen van daden die gericht zijn op deze uiterlijke wereld. Het is deze gehechtheid, ontstaan door blindheid, die mensen in een illusoire wereld doen leven.

Maar karma is geen doem. Het is geen noodlot, maar ook geen geluk. Het is de strikte wetmatigheid, dat elke oorzaak een passend gevolg geeft.

Sterk komt dat naar voren in het Buddhisme, een religie waar de wetmatigheid van oorzaak en gevolg dusdanig is ingeweven, dat ze altijd gekoppeld is aan ethische consequenties. In de door alle Buddhisten hooglijk gewaardeerde *Dhammapada* lezen we bijvoorbeeld:

Niet goed gedaan is die verrichte daad, waarover je moet berouwen en waarvan je het gevolg met tranen en klaagzang tegemoet moet treden.

Wel goed gedaan is die verrichte daad, waarover je je niet moet berouwen, en waarvan je het gevolg met vreugde en tevredenheid ervaart.

Zolang de kwade daad nog niet gerijpt is (zijn rampzalige gevolgen voortbrengt) denkt de dwaas dat zijn daad zo zoet als honing is, maar als zijn kwade daad rijpt, komt hij in onnoemlijke ellende terecht.⁽¹⁰⁾

In dit laatste vers komt duidelijk naar voren dat er een grote tijdsperiode kan zitten tussen de daad en het gevolg. We lezen dat ook in de volgende verzen:

Zelfs de verrichter van kwade daden vindt wat geluk zolang als (de vrucht van) zijn misdaad nog niet gerijpt is; maar

wanneer dat wel het geval is, dan ziet hij de kwade gevolgen. Zelfs de verrichter van goede daden kent kwaad (kwade dagen) zolang als zijn verdienste nog niet gerijpt is; maar wanneer zijn verdienste volledig gerijpt is, dan ziet hij de gelukkige resultaten van zijn verdienstelijke daden.⁽¹¹⁾

In het Christendom is de leer van karma eveneens duidelijk aanwezig. Paulus schrijft in zijn brief aan de Galaten (6:7):

Wat een mens zaait, zal hij ook oogsten.

En in Openbaring (13:10) lezen we:

Indien iemand in de gevangenis leidt, die gaat zelf in de gevangenis; indien iemand met het zwaard zal doden, die moet zelf met het zwaard gedood worden.

En een citaat uit het Oude Testament (Job 4:8):

Ik heb gezien: wie rampspoed zaait, zal het ook oogsten.

Ondanks deze overtuigende citaten hoor je nog wel eens mensen tegenwerpen dat in het Christendom geen plaats is voor de leer van karma vanwege het feit dat Jezus voor de mens aan het kruis gestorven is. Dit zogenaamde plaatsvervangende lijden heeft evenwel een heel andere betekenis, die juist ook alles met karma te maken heeft. Het betekent dat elke Leraar van een Mysteryschool karmisch verantwoordelijk blijft voor zijn leerlingen. Zijn onderwijs heeft zijn leerling veranderd. Daardoor is die leerling in staat meer te begrijpen van de Natuur en daardoor kan hij ook meer invloed uitoefenen. Als die leerling, ondanks de adviezen van zijn Leraar, de kennis misbruikt voor eigenbelang, ‘lijdt’ de Leraar – de Christos – hieronder. Immers, het zijn gevolgen van zijn daden, waardoor de leerling de leer kon misbruiken.

In de Islam vind je ook sporen van de leer van oorzaak en gevolg terug. In de Koran staat:

Voor hen die wel handelen, is het heerlijkste en nog meer (...)

Maar zij, die slechte daden vergaard hebben, de vergelding van een slechte daad is het gelijke daarvan.⁽¹²⁾

Interessant is ook dat er twee ‘opnemers’⁽¹³⁾ zijn, die alle menselijke daden registreren. Dit zouden twee engelen zijn, die ter rechter- en ter linkerzijde van de mens zitten. Dit alles moet je niet letterlijk nemen. Het wijst daarentegen

op de mystieke leer dat alles wat de mens, ja, in feite elk wezen, denkt en doet door ‘Hemelse Boekstavers’ wordt vastgelegd. Dit doet sterk denken aan de hinduïstische Lipika’s, die ook alles vastleggen en die in verband worden gebracht met karma. Je zou het je kunnen voorstellen alsof alles wat gedaan wordt, een indruk maakt en vroeg of laat zal degene die die indruk maakte er weer mee geconfronteerd worden. Alles wat we doen, heeft zijn consequenties.

Hiërarchieën (Loka’s en Tala’s)

Het woord ‘hiërarchie’ heeft een nogal negatieve klank, omdat het in verband wordt gebracht met een systeem waarin leidinggevend, zonder naar hun ondergeschikten te luisteren, bepaalde opdrachten of bevelen doorgeven, die hun ondergeschikten zonder te protesteren moeten opvolgen. Het derde Juweel – dat de hiërarchische structuur van het Universum wordt genoemd – heeft daar echter niets mee te maken, wat heel duidelijk blijkt uit de Sanskrit-woorden *Loka’s* en *Tala’s*.

Loka betekent letterlijk ‘plaats’ of ‘wereld’, terwijl Tala zo iets als ‘inferieure wereld’ betekent. De leer is echter dat elke Loka onlosmakelijk verbonden is met een Tala. Ze kunnen niet buiten elkaar bestaan, precies zoals de twee polen van een elektrische stroom niet los van elkaar kunnen bestaan. De Loka-kant staat voor de geestelijke kant, terwijl de Tala de meer materiële kant voorstelt.

Nu wordt het derde Juweel aangeduid als Loka’s en Tala’s (meervoud). In de hinduïstische literatuur zoals het *Vishnu Purâna*⁽¹⁴⁾ worden er zeven Loka-Tala’s onderscheiden. Die zeven werelden staan evenwel niet los van elkaar. Integendeel, ze komen uit elkaar voort, doordringen elkaar, gaan in elkaar over en vormen een hecht geheel, waarbij elke Loka-Tala-wereld een weerspiegeling is van de andere. De meer edele, geestelijke Loka-Tala doet een wat meer materiële Loka-Tala uit zichzelf voortkomen, en blijft er tegelijk mee verbonden als een soort voedingssfeer, waar de lagere wereld zijn inspiratie vandaan haalt.

Al die werelden zijn de woonplaatsen van de verschillende klassen van wezens, ja, die wezens stellen in feite die werelden samen. Vanuit de Loka-toestand daalt een wezen in de Tala-toestand, de meer stoffelijk gerichte toestand. Vervolgens keert hij vanuit de Tala-toestand terug naar de Loka-toestand, de meer geestelijk gerichte toestand. Het Juweel van Hiërarchieën houdt daarom in, dat in een bepaalde kosmos alle samenstellende elementen, alle wezens, van zeer hoog ontwikkeld tot nauwelijks ontwikkeld, van super-god tot elementaal, met elkaar verbonden zijn en samenwerken, waarbij de verder ontwikkelde wezens

de inspirerende, leven gevende kracht vormen en waarbij de lagere wezens als instrument dienen, waarmee de hogere wezens ervaringen kunnen opdoen.

In de *Bhagavad-Gîtâ* wordt dit beeld geschetst aan de hand van de levensboom Aswattha, die met zijn wortels omhoog en takken omlaag onvergankelijk is.⁽¹⁵⁾ Daarom zegt Krishna:

Het ganse Heelal is van Mijn onzichtbare vorm doordrongen;

alle wezens zijn uit Mij, maar Ik ben niet uit hen.

Toch zijn alle wezens niet in Mij.⁽¹⁶⁾

Krishna staat hier voor de hoogste levensvorm van een hiërarchie, die alle andere wezens uit zichzelf doet voortkomen, maar zelf op zijn eigen gebied – de goddelijke Loka-Tala – blijft. Elders lezen we:

Een deel van Mijzelf, dat een levende ziel in de wereld van leven geworden is, trekt de zinnen (...) tot zich.⁽¹⁷⁾

Het is het idee van emanatie. De Top van de hiërarchie van leven doet uit zichzelf een sfeer ontstaan, waar andere wezens toe aangetrokken worden. Het zijn de takken, twijgen en bladeren van de boom, die, hoewel ze zelfstandige wezens zijn, onderdeel blijven uitmaken van het Ene Leven.

Daarom is elk individueel wezen, elk mens bijvoorbeeld, in zichzelf eveneens een hiërarchie. In zijn hogere natuur is hij de wortel van de boom en in zijn uiterlijke natuur is hij een van de bladeren aan een van de vele takken van dezelfde levensboom.

Je vindt dezelfde gedachte terug bij het Mahâyâna Buddhisme, waar er een hiërarchie van Buddha’s en Bodhisattva’s is: Hemelse Buddha’s en Bodhisattva’s, menselijke Buddha’s en Bodhisattva’s. Maar nadrukkelijk wordt ook onderwezen dat de mens zelf een Buddha is, zij het dat hij zich de buddhische toestand nog niet gerealiseerd heeft. In het Buddhisme wordt sterk de nadruk gelegd op het meedogende karakter van de hiërarchie van leven. Het ideaal is niet naar de hogere sfeer te gaan, maar zich op te offeren, opdat minder ver ontwikkelde wezens van dat offer gebruik kunnen maken. Het sterkst komt dit tot uitdrukking in het Bodhisattva-ideaal. Een Bodhisattva weigert naar de bovenliggende Loka-Tala te gaan, omdat hij dan van minder nut is voor degenen die hij achterlaat. Door achter te blijven kan hij voortdurend pogen de mens te inspireren zich spiritueel te ontwikkelen.

In de landen rondom de Middellandse Zee was rond het begin van onze jaartelling de leer van de Hiërarchieën zeer wijdverspreid. Vaak werden de werelden met Griekse namen aangeduid. In de gnostische geschriften, zoals bijvoorbeeld die van *Nag Hammadi*, wordt er gesproken van *Aeonen*, die net als de Loka-Tala's, paarsgewijs zijn opgebouwd, en die aanzijn geven aan elkaar. Vanuit de hogere Aeonen worden steeds materiëlere werelden opgebouwd, totdat de laagste, onze fysieke wereld, door een blinde god wordt gemaakt.⁽¹⁸⁾

Zo sterk leefde die leer van de Hiërarchieën in de gedachten van de volkeren rond de Middellandse Zee, dat ze ook een plaats kreeg in het 'officiële' Christendom. Een zekere Dionysius de Areopagiet kopieerde de neoplatonische hiërarchie van leven en verving de 'heidense' namen door een vreemde mengeling van joodse en christelijke termen: God, de Goddelijke Geest, de Seraphim, de Cherubim, de Tronen, de Heerschappijen, de Krachten, de Machten, de Vorstenheden, de Aartsengelen en de Engelen. Seraphim en Cherubim zijn Hebreeuwse termen; de andere woorden gebruikt Paulus ook in twee van zijn brieven.⁽¹⁹⁾

De opsomming van Dionysius is nog steeds een van de officiële leerstellingen van de Oosterse en Roomse Kerk. De hiërarchische structuur in de Islam krijgt vorm door een heel leger van aartsengelen en engelen, die qua bewustzijn verder ontwikkeld zijn dan de mens. Maar de Koran erkent ook, naast de dieren en planten, onzichtbare wezens die minder ver ontwikkeld zijn: de *Djinni's*, die wij nu elementalen noemen.

Veel esoterische Moslims hebben dit idee van de hiërarchische structuur uitgewerkt in een (sterk door neoplatonici beïnvloed) stelsel van zeven gebieden of wezens, die aanzijn geven aan elkaar. Je vindt dat bijvoorbeeld bij de Isma'elieten: 1. God; 2. Universele Rede; 3. Universele Ziel; 4. Oorspronkelijke Materie; 5. Pleroma of Ruimte; 6. Kenoma of Tijd; 7. Mens.⁽²⁰⁾

Bekend is ook de Hiërarchie van Mededogen. Deze Meesters (*Aulijaa'*, ofwel Vrienden van Allah) hebben een hoofd: de Stille Wachter of al-Chadir. Al-Chadir is een mysterieus wezen, half mens, half god, dat het relatief hoogste punt van de menselijke hiërarchie is.

Zelfwording (swabhâva)

Het vierde Juweel – het middelste – is het Juweel van swabhâva, dat zelfwording betekent. Dit Juweel houdt in dat elk wezen precies die plek in de hiërarchie van leven inneemt, die bij hem past, omdat hij precies datgene wordt wat hij zich in de grenzenloosheid gemaakt heeft.

Ieder wordt altijd zichzelf. Men maakt zijn eigen karakter, zijn eigen lichaam. Men brengt zichzelf voort. Men is altijd precies datgene wat men zichzelf heeft gecreëerd. Omdat echter elk wezen in essentie alles heeft wat er maar bestaat, zal dat proces van zelfwording altijd doorgaan. We zijn nu wat we ons in het verleden gemaakt hebben; en we worden in de toekomst zoals we ons nu maken. Uiteraard voltrekt het proces van zelfwording zich volgens de wetmatigheden van reïncarnatie en karma.

Swabhâva betekent ook dat elk wezen een unieke karakteristiek heeft en dat hij ook volgens dat unieke kenmerk zijn rol moet spelen in de samenleving.

Daarom lezen we in de *Bhagavad-Gîtâ* dat alle wezens, zelfs de wijzen, hun aard volgen.⁽²¹⁾

Toch ligt die 'aard' niet ten eeuwigen dage vast. Omdat elk wezen een hiërarchie is, is hij ook voortdurend bezig zijn Hoger Zelf te worden. Dat Zelf wordt in de *Gîtâ* gesymboliseerd door Krishna. *Aham Âtman*, zegt Krishna dan ook. *Ik ben het Zelf, mijn Zetel is in het hart van ieder wezen; ik ben het Begin, het Midden en het Einde van alle wezens.*⁽²²⁾

Het vierde Juweel, Swabhâva, laat dus aan de ene kant zien hoe wezens geworden zijn tot wat ze nu zijn, maar tevens biedt het een blik in de toekomst: het geeft het perspectief van hoe we kunnen worden.

Het Buddhisme, dat is voortgekomen uit de hinduïstische traditie, kent dezelfde leer van Swabhâva. Er is zelfs een school die Swabhâva tot hoeksteen van de leer heeft gemaakt. Deze zogenaamde svâbhāvika-school uit Nepal is een van de oudste en meest mystieke scholen van het Buddhisme. Ze onderwijst nadrukkelijk dat we van onszelf afstammen en dat we onze eigen kinderen worden. Er is geen buiten de mens staande kracht die bepaalt wie we zijn of worden, het is door een innerlijke impuls dat we steeds zijn wat we onszelf gemaakt hebben. De svâbhāvika-school betreft deze leer niet alleen op mensen, maar op elk levend wezen.⁽²³⁾

Deze leer speelt een cruciale rol in het in het Buddhisme veelal bediscussieerde vraagstuk of er een blijvend deel in de mens is. Het antwoord ligt in de leer van Swabhâva. Er is geen blijvend deel in de mens in die zin dat er iets is wat altijd hetzelfde blijft. We groeien steeds, we veranderen steeds. Maar omdat verandering veronderstelt dat er iets moet zijn wat aan die verandering onderhevig is, is het dat 'iets' wat voortdurend van de ene toestand naar de andere gaat, wat steeds weer opnieuw zichzelf wordt. Dat 'iets' is het bewustzijn, dat steeds universeler en daarvoor wijzer wordt.

Deze gedachten zijn diepgaand en voor het niet getrainde denkvermogen moeilijk te doorgronden. Je vindt de leer van zelfwording dan ook niet heel expliciet in christelijke geschriften terug. Niettemin vind je in de Bijbel wel enkele aanwijzingen. Zo wordt in Genesis⁽²⁴⁾ verhaald dat Adam alle dieren een naam gaf. Een naam is vaak een uitdrukking voor een karakteristiek. Elk dier heeft zo zijn eigen specifieke kenmerk, zijn eigen swabhâva. Ook in de Koran wordt slechts gehint op de leer van zelfwording. In de Koran (71:14) staat:

En Hij heeft u door verschillende stadia heen geschapen.

Ofwel, in elk stadium wordt men zichzelf, totdat men uit dit stadium groeit. Als je alles in een bepaald stadium geleerd hebt, groei je uit je jasje en laat je, zoals een slang zijn vel, de oude vorm achter je en word je de nieuwe vorm. Uit dit citaat blijkt ook dat zelfwording nauw samenhangt met het vijfde Juweel: progressieve evolutie.

Evolutie (pravritti en nirvritti)

Het vijfde Juweel van Wijsheid bestaat in het Sanskrit uit twee woorden: *pravritti* en *nirvritti*. *Pravritti* betekent 'omwentelen' of 'voortrollen', ofwel 'ontrollen', 'ontvouwen'. *Nirvritti* betekent het tegenovergestelde namelijk 'terugrollen', 'inwikkelen' of een 'naar binnen vouwen'. Het begrip evolutie is dus gekoppeld aan iets wat we in het Nederlands involutie kunnen noemen. Ofwel, het uitwikkelen en inwikkelen vindt gelijktijdig plaats.

De gedachte is namelijk dat het leven eerst afdaalt in de stof. Het wikkelt zich als het ware in. Het involueert. Op het dieptepunt van deze 'inwikkeling' – wat het hoogtepunt van de stoffelijke ontwikkeling is – slaat het proces om en wikkelt de stof zich weer in en rolt het leven zich uit. Beeldend kun je het je zo voorstellen: een wezen bevindt zich bovenaan de hiërarchie en daalt, via verschillende tussenfasen, af in de stof teneinde daar ervaringen op te doen en vervolgens keert het weer terug naar de geest, zij het verrijkt met de ervaringen opgedaan in de manifestatie. Dit grootse proces is de achtergrond van het reusachtige Indiase epos het Mahâbhârata, waar de *Bhagavad-Gîtâ* een centrale plaats inneemt. In dit epos wordt het wel en wee van een koninklijke familie beschreven. Aanvankelijk krijgt de ene tak van de familie de macht. De blinde koning Dhritarâshtra zit op de troon, maar geeft de scepter aan zijn zoon. De meer edele tak van de familie, de Pândava's, wordt verbannen.

Voor wie de symboliek doorziet, is het duidelijk wat

hier beschreven wordt. Het is de inwikkeling van de geest, die gepaard gaat met de ontwikkeling van de stof. Dhritarâshtra is niet voor niets blind. Hij verzinnebeeldt de stof of het stoffelijk lichaam en zijn zoon, Duryodhana, en diens familie, de Kaurava's, vertegenwoordigen de op de stof gerichte bewustzijnsaspecten.

Halverwege het Mahâbhârata evenwel besluiten de Pândava's hun rechtmatige plaats in het koninkrijk op te eisen. Op deze plek in het grote epos is de *Bhagavad-Gîtâ* opgenomen. Arjuna, een van de Pândava's, krijgt opdracht van Krishna, zijn leermeester en symbool van de innerlijke god.

Vervolgens ontstaat een geweldige strijd. Natuurlijk is dit figuurlijk bedoeld. De geestelijke ontwikkeling gaat gepaard met de stoffelijke inwikkeling. De meer op de stof gerichte aspecten in de mens zullen moeten worden beheerst door de geest.

Alle wezens (...) keren aan het eind van de Kâlpa in mijn Prakriti [Natuur] terug en bij het begin van een nieuwe Kâlpa breng ik hen weder voort.⁽²⁵⁾

De leer van progressieve evolutie kan nooit goed begrepen worden, als je de leer van de Hiërarchieën er niet bij betreft. Een wezen daalt af van het goddelijke niveau – dat van Krishna – via verschillende schakels (Loka's en Tala's) naar de stoffelijke wereld en klimt vandaar weer omhoog. In de buddhistische tempel de Borobudur op Java wordt dit gehele proces in steen verbeeld. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat de mens al is afgedaald in de stof. Nu moet hij langs de verschillende fasen wederom terugkeren naar de Top. Het Buddhisme stoelt dan ook op de leer dat elk mens zijn eigen innerlijke Buddha is en dat hij op eigen kracht tot vervolmaking kan komen.

Het gehele proces van involutie en evolutie heeft dus als doel tot een relatieve volmaaktheid te komen. De mens – laten we ons gemakshalve maar tot mensen beperken – heeft zich stoffelijke voertuigen ontwikkeld, waarmee hij ervaringen op kan doen, zodat hij verrijkt met die ervaringen terugkeert naar de staat van eenheid, waaruit hij ooit afgedaald is.

Is dit niet de boodschap van de gehele Bijbel? Is het verhaal van Genesis niet het begin van de stoffelijke ontwikkeling? De mens ontwikkelt zelfbewustzijn (hij eet van de vrucht van de boom van kennis van goed en kwaad), verliest de paradijselijke staat, maar moet weer terugkeren naar die toestand van eenheid, maar nu als zelfbewust wezen. De mens kan dat alleen doen, als hij de Christos in zichzelf

wekt en erin leeft. Heel duidelijk komt die boodschap naar voren in de gnostische geschriften. Maar ook in de Bijbel lezen we dit.

Wees dus volmaakt, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is.⁽²⁶⁾

De Koran beschrijft ook hoe de mens door verschillende stadia van een geestelijk wezen tot een materieel wezen is geworden.

En Hij heeft u door verschillende stadia heen geschapen.⁽²⁷⁾

In elk stadium wordt men zichzelf, totdat men uit dit stadium groeit.

Nog duidelijker wordt dat in een ander vers verwoord.

Voorzeker, Wij hebben de mens in de beste vorm geschapen, Daarna laten Wij hem vervallen tot het allerlaagste.⁽²⁸⁾

De in oorsprong geestelijke mens – maar onzelfbewust – daalt af in de stof, het allerlaagste, waar vanuit je weer kunt opklimmen naar de geest, naar Allah. Want, zoals in het volgende vers staat:

Alleen niet hen, die geloven en heilzame werken verrichten; immers voor hen is een niet misgund loon.⁽²⁹⁾

Koranverzen zijn niet eenduidig uit te leggen, maar zoals wij het opvatten, lijkt het erop dat de beloning van heilzame werken is dat je weer terugkeert naar die geestelijke staat, zij het nu zelfbewust. Tot Hem keren we terug, is dan ook de gevleugelde uitdrukking die je overal in de Koran tegenkomt.

De grote menselijke evolutietocht wordt op symbolische wijze uitgebeeld in de *Haddj*, de pelgrimstocht naar Mekka, een van de vijf pijlers van de Islam. Tijdens deze bedevaart moeten de pelgrims zeven keer om de Ka'ba lopen. De eerste drie keer moeten ze dat in looppas doen. Gedurende die zeven rondgangen moeten ze steeds dichterbij de zwarte steen in de Ka'ba komen en die, als het kan, uiteindelijk aanraken.

Deze hele tocht symboliseert de zeven evolutiefasen of Ronden, waarin mensen steeds meer van zichzelf ontwikkelen. Omdat we nu in de vierde Ronde zitten en dus al drie Ronden hebben afgelegd, kunnen we die in looppas doen. Het aanraken van de Ka'ba symboliseert het bereiken van de goddelijkheid, wat, als we geslaagd zijn, na

zeven Ronden het geval is.

Ook hier wordt het beeld gegeven van de mens die steeds evolueert, opklimt en uiteindelijk het goddelijke bereikt. Dat was de algemene islamitische gedachte. Daarom hebben ook vrome Moslims het gedicht van de Sufi Djalaal ad-Dien Roemi nooit als strijdig met de Islam ervaren:

Ik stierf als mineraal, en werd een plant,

Ik stierf als plant en herrees als dier,

Ik stierf als dier, en was mens.

Waarom zou ik vrezen? Wanneer werd ik minder door sterven?

Toch zal ik eens sterven als mens, om me te verheffen

Met de gezegende engelen; maar zelfs dan nog

Moet ik verder; alles behalve God vergaat.

Wanneer 'k geofferd heb mijn engel-ziel,

Zal ik worden wat geen geest ooit nog bevatte.

O laat me niet bestaan. Want niet-bestaan

Verkondigt met orgeltonen: "Tot Hem keren we weer."⁽³⁰⁾

Twee paden (Amrita Yâna en Pratyeka Yâna)

De eerste vijf Juwelen geven antwoord op de vraag naar de zin van het leven. Je moet 'er uithalen wat er inzit'. Je moet alle aspecten die geïnvolueerd zijn, ontwikkelen, opdat je als zelfbewust mens terugkeert naar de zuiverheid van de geestelijk-goddelijke wereld.

Die eerste vijf Juwelen geven echter geen uitsluitel over het motief. Waarom zou je dit doen?

Welnu, er zijn twee mogelijkheden. Je doet het om zelf de gelukzaligheid van het zich terugtrekken in de geest te ervaren, of je doet het om anderen aan te sporen dit Pad te bewandelen. Met andere woorden, je doet het voor jezelf of voor al wat leeft.

Dit is de achtergrond van de moeilijke verzen uit het laatste, het achttiende, hoofdstuk van de *Bhagavad-Gîtâ*. Daarin wordt een onderscheid gemaakt tussen *Sannyâsa* en *Tyâga*. Het is erg moeilijk deze Sanskrit-woorden in het Nederlands te vertalen. *Sannyâsa* zou je als 'verzaking' kunnen vertalen, en wel in de zin dat iemand zich losmaakt van wereldse ketens. Je richt je alleen maar op je spirituele natuur. *Tyâga* betekent verloochening of zelfverloochening (Engels: renunciation). Dat lijkt wellicht hetzelfde als *Sannyâsa*, maar er is een subtiel onderscheid. Een voorbeeld van *Sannyâsa* is de bekende hinduïstische traditie, dat een op leeftijd zijnde man zich terugtrekt uit zijn familie en zich geheel en al richt op *Âtman*, het Zelf. Hij trekt zich van de wereld niets meer aan.

Tyâga daarentegen betekent het tegenovergestelde. Ook

nu verzaak je iets, maar niet de wereld maar je eigen beloning. Je offert jezelf op voor het geheel.

Een prachtig voorbeeld van de opoffering van eigen gelukzaligheid vind je in het Mahâbhârata. De oudste broer van de Pândava's, Yudhishtira, is na veel opofferingen en leed doorgedrongen tot op de top van de berg Meru, het symbool van Moksha, de bevrijdende gelukzaligheid. Hij is vergezeld van zijn trouwe hond. Hem wordt te kennen gegeven dat hij de hemel mag betreden, maar zijn trouwe viervoeter mag niet naar binnen. Daarom weigert Yudhishtira de gelukzaligheid.⁽³¹⁾ Hij geeft zijn eigen gelukzaligheid op voor een wezen dat veel minder ver dan hij ontwikkeld is. Dat is het ware mededogen.

Dit is de grote paradox: door het opgeven van Moksha bereik je het werkelijke Moksha. Immers, de onwetende handelt ter wille van de vrucht. De wijze echter handelt zonder gehechtheid en met de wens de orde der werelden te handhaven.⁽³²⁾

Tyâga en Sannyâsa komen overeen met twee andere Sanskrit-woorden: *Amrita* en *Pratyeka*, die vooral in het Mahâyâna Buddhisme gebruikt worden. *Pratyeka* betekent 'slechts voor één'. *Amrita* betekent 'onsterfelijk'. Hoe moeten we dit opvatten?

Welnu, als je de eerste vijf Juwelen toepast, zal dat ongetwijfeld tot resultaat leiden. Je vindt 'de weg terug' naar de geest, waar je vandaan kwam. Maar voor wie doe je het? Voor jezelf? Volg je het *Pratyeka*-pad? Dat kan. Maar je kunt ook het *Amrita*-pad volgen. Dan gaat het niet om jezelf. Het gaat dan om het welzijn van iedereen. Dat is de grootste vorm van verzaking.

In het Buddhisme van Tibet wordt daarom aan een Bodhisattva nog meer eer toegekend dan aan een Buddha. Een Bodhisattva is slechts een pas verwijderd van Nirvâna, maar hij weigert die pas te maken, omdat hij achter wil blijven in deze aardse sfeer, teneinde zijn medemens van dienst te zijn.

Om het te zeggen in de woorden van *De Stem van de Stilte*, de in de Tibetaans buddhistische traditie geschreven voorschriften voor leerlingen:

Kan er zaligheid bestaan, wanneer al wat leeft moet lijden?
Zult gij gered worden en heel de wereld horen klagen?⁽³³⁾

Het verschil tussen de twee Paden is zo subtiel, dat het nauwelijks is terug te vinden in het Christendom en de Islam. Weliswaar worden in beide godsdiensten mensen voortdurend aangespoord om het onzelfzuchtige te betrachten en te kiezen voor de geest. Talloos zijn de voor-

beelden in het Nieuwe en Oude Testament waaruit blijkt dat onzelfzuchtigheid altijd te verkiezen is. Maar dat je het Pad naar de geest kunt bewandelen om vervolgens van de beloning afstand te doen, is niet gemakkelijk terug te vinden.

Het lijden van Jezus bij de kruisiging – althans in de letterlijke opvatting van het kruisigingsverhaal – is een voorbeeld van opoffering van eigen welzijn voor anderen. Ook als Jezus tegen zijn discipelen zegt:

Vele eersten zullen de laatsten zijn en vele laatsten de eersten.⁽³⁴⁾

verwijst dit naar de leer van de twee Paden. Meestal wordt deze zinsnede in maatschappelijke context geïnterpreteerd. Degenen die nu rijk en machtig zijn, zullen later minder gelukkig zijn. Maar betekent het niet veel meer, dat degenen die het *Pratyeka*-pad volgen en dus het eerst bevrijd worden van de beperkingen en het lijden van een leven in de materie, uiteindelijk toch nog onderhevig zijn aan een bepaalde mate van illusie, omdat ze niet de grootsheid van visie hebben die de Buddha's van het Mededogen wel hebben, die immers beseffen dat er geen wezenlijk verschil is tussen hen en de anderen. Daarom offeren zij zich op en wachten ze tot anderen zo ver zijn. In die zin zijn zij de laatsten, die uiteindelijk de eersten en grootsten zullen zijn, vanwege het grote offer dat ze brengen: een offer dat eigenlijk de grondtoon van de hele Natuur is.

In de sji'ietische Islam is er een merkwaardig verhaal, dat evenzeer van zo'n groot offer spreekt. Salmaan al-Farisi overwint de 'Antagonist', met als gevolg dat hij gelouterd wordt. Hij wordt voorgesteld als iemand die de karakteristieken van de aartsengel Michael en de Hemelse Mens in zich verenigt. Maar hij weigert de goddelijkheid voor zichzelf, doet er afstand van. Door dit offer komt hij in een soort tussenpositie: hij verkeert tussen het goddelijke en menselijke. Hij wordt een intermediair die goddelijke invloeden naar de mensenwereld transformeert. Deze leer zou volgens Henri Corbin in de tweede eeuw van de Islam wijdverbreid zijn, maar veel sji'ietische boeken zijn verloren gegaan.⁽³⁵⁾ Dit verhaal doet heel sterk denken aan de leer van Bodhisattva's die Nirvâna weigeren om voor de mensheid achter te blijven.

Het kennen van het ZELF (Âtma-Vidyâ)

Het laatste Juweel van Wijsheid is niet alleen de volmaking van de vorige, maar die vorige worden erdoor pas echt begrijpelijk. Hoewel dit Juweel het meest mystiek is, vind je het overvloedig terug in de verschillende godsdiensten, zij

het dat de werkelijke betekenis vaak verloren is gegaan. Als in de monotheïstische godsdiensten wordt gesproken over terugkeer naar God, dan lijkt het alsof een mens zich verenigt met iets wat buiten hem staat. Dat is echter niet het geval. Dit Juweel houdt in dat de persoonlijke mens zich verenigt met zichzelf, of beter uitgedrukt: het Zelf. Het is dit Zelf dat in alle wezens hetzelfde is. Het is de Bron, de eenheid, die tijdens de manifestatie de veelheid wordt. In het Hinduïsme blijkt overduidelijk dat we met een innerlijke vereniging te maken hebben. Het woord *Âtman* (Zelf) duidt er al op. *Âtma-Vidyâ* is kennis van het Zelf. We moeten de wortel van ons bestaan leren kennen. Als we deze kennen, kennen we alles.

Dat is de centrale boodschap van de *Upanishads*, de oude hinduïstische esoterische geschriften, die tot de vedische literatuur gerekend worden. Dit zijn veelal meditatieve geschriften, die de intuïtie van de leerling moeten scherpen en de aandacht focussen op de achterliggende eenheid. Kernachtig komt dat tot uiting in de gevleugelde uitdrukking *TAT tvam asi*, ofwel: U bent DAT, u bent het grenzenloze. Wij allen zijn het grenzenloze, oneindige leven. We komen uit dezelfde Top van de Hiërarchie voort en zijn daarom in onze kern één.

Dat Ene is in een proces van emanatie en evolutie het vele geworden. Zo wordt in de *Chhândogya Upanishad*⁽³⁶⁾ gezegd dat er aanvankelijk alleen het Zijnde (*Sat*) was. Er was geen twee. Vervolgens bracht *Sat* vuur voort, dat vuur bracht water voort en dat weer voedsel. Verder ontstonden goden, namen, vormen. De beeldspraak is anders, maar hier wordt hetzelfde beschreven als bij de reeds aangehaalde Aswattha-boom, die met zijn wortels in de lucht groeit. Het hele Universum is die boom. We maken er allen deel van uit. We komen allen voort uit dezelfde Wortel. In de *Brihadâranyaka Upanishad*⁽³⁷⁾ wordt gezegd dat er in den beginne niets in het bijzonder was. Er was niet iets. Alles was één. Er was nog geen differentiatie. Er was slechts *Âtman*, het Zelf. Maar steeds ontstaat door deling, als bij een bevruchte eikel, voortbrenging, en uiteindelijk is er die gevarieerde veelheid van leven.

Dit proces van emanatie heeft alles te maken met *Âtma-Vidyâ*. Het geeft immers niet alleen aan dat alles uit hetzelfde primordiale punt voortkomt, maar evenzeer dat alles in hetzelfde geworteld is.

Het zevende Juweel leert ons dat we dat punt kunnen kennen. Het wordt *Brahman* (de godheid van onze hiërarchie) genoemd. En *Brahman*, zo leren de *Upanishads*, is hetzelfde als *Âtman*, het Zelf.

In de *Chhândogya Upanishad* wordt uitgelegd hoe een

Guru zijn leerling over deze eenheid onderwijst. Hij laat hem zout in water oplossen en van het water proeven. Het zout is overal. Zo is het leven overal. Hij vertelt dat als de rivieren in de zee zijn opgelost, het niet meer bekend is welk water uit welke rivier komt. Zo weten wij niet meer waar we vandaan komen. Maar de essentie van het Leven is overal en, zo zegt de Leraar, jij bent die essentie. Om dat proces van eenwording uit te leggen gebruikt het Buddhisme een prachtige uitdrukking: de dauwdruppel vloeit terug in de Oceaan. Elk wezen is als een druppel en door het proces van emanatie en evolutie, door het neerdalen in de stof en het toekennen van werkelijkheid aan deze Loka-Tala, zijn we vergeten dat we in werkelijkheid niets anders zijn dan slechts een rimpeling in de Oceaan van Leven. Dat besef van eenheid wordt *Nirvâna* genoemd. *Nirvâna* is een toestand van bewustzijn, waarin enig wezen doordrongen is van het feit dat hij de Eenheid *is*, dat hij de Oceaan van Leven is. *Nirvâna* betekent 'uitblussing'. Alle elementen in ons bewustzijn die ons verhinderden die toestand van eenheid te beseffen, zijn uitgeblust. En het belangrijkste is, dat we ons deze toestand door evolutie kunnen realiseren.

In het Christendom wordt deze toestand van eenheid uitgedrukt met de term het 'Koninkrijk der Hemelen' of het 'Koninkrijk Gods'. En, zoals op verschillende plekken in de Evangeliën staat: het Koninkrijk der Hemelen is in ulieden.⁽³⁸⁾ Rekent deze uitspraak niet ondubbelzinnig af met de gedachte dat er buiten ons iets is waar we voor onze zaligheid van afhankelijk zijn? Immers, onze redding zit in ons.

Een uitspraak als:

Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand kan bij de Vader komen dan door mij.⁽³⁹⁾

krijgt in het licht van *Âtma-Vidyâ* dan ook een heel andere betekenis. De Vader is het Zelf, de toestand van Eenheid. Die kan alleen bereikt worden door het ontwikkelen van de Christos-geest, het buddhische vermogen in de mens. We moeten ervoor werken, leven na leven, oorzaken zaaiend en gevolgen oogstend, klimmende op de levensladder, steeds weer onszelf wordend, steeds trachtend uitdrukking te geven aan universeel mededogen, zodat we uiteindelijk ons realiseren dat het Koninkrijk der Hemelen in alle wezens zit.

Voor wie de Koran met een *open mind* leest, zal begrijpen dat de gehele Islam niets anders is dan een pogen om het Zelf te leren kennen. Immers, de centrale gedachte in

het heilige boek van de Moslims is *Tauba*, veelal vertaald met bekering, maar het kan met evenveel recht als inkeer vertaald worden. Keer in uzelf. Verlies uzelf in Uzelf. Tot Hem keert alles terug. Tot Allah, de allesdoordringende goddelijke essentie, zal het leven, na verrijkt te zijn door de ervaringen in dit materiële bestaan, terugkeren. Vooral de Sufi's hebben dit idee uitgewerkt. In mystieke geschriften zoals *De samenspreking van de vogels* van Attaar, wordt de tocht van de ziel beschreven door verschillende stadia om uiteindelijk ... vernietigd te worden. We worden vernietigd ... en leven toch voort. *Fanaa' bi-llah* en *bakaa' bi-llah*, vernietiging door God en voortleven in God. De leer is duidelijk. We worden vernietigd in ons leven in de illusie dat we van anderen gescheiden zijn, en *daardoor* leven we voort in Allah, in het besef van Eenheid. We beseffen dat de Godheid onszelf is, en wijzelf de Godheid. Daarom kon Ibn Mansoer al-Hallaadj zeggen: *Ana l-hakk*. Ik ben de Waarheid. Ik ben God. Hoewel dat door orthodoxe Moslims als blasfemie werd opgevat, is het niets anders dan het diepe besef dat elk wezen in het goddelijke geworteld is, door het goddelijke wordt voortgebracht en daarom in essentie ook dat goddelijke is. Hij moet alleen beseffen dat hij het is. Nergens wordt dat prachtiger uitgedrukt dan in een gedicht van Djalaal ad-Dien Roemi.

Iemand ging naar de deur van de Beminde en klopte aan.

Een stem vroeg: "Wie is daar?"

Hij antwoordde: "Ik."

De stem zei: "Er is geen plaats voor Mij en U."

Na een jaar eenzaamheid en gemis keerde hij terug en klopte aan.

Een stem van binnen vroeg: "Wie is daar?"

De man zei: "U."

De deur ging voor hem open.⁽⁴⁰⁾

Referenties

1. Uitgebreidere informatie over de grenzenloosheid in de verschillende religieuze tradities is te vinden in: Barend Voorham, 'Scheppingsverhalen — deel 1 Er is altijd iets geweest'. Artikel in *Lucifer*, jaargang 30, april 2008, nummer 2, blz.: 37-43. Zie ook: G. de Purucker, *Esoteric Instructions – Space and the Doctrine of Mâyâ*. 12 delen, Point Loma Publications, San Diego 1987, deel 3, blz. 13-17.
2. G. de Purucker, *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1994, blz. 326 (orig. Engelse pag.).
3. *Bhagavad-Gîtâ*, hoofdstuk 2, vers 13 en 22.
4. *Pistis Sophia*, vertaald door G.R.S. Mead. John M. Watkins, Londen 1921, blz. 206.
5. Prediker 1:4-9.
6. Jeremia 1:4.
7. Koran, 2:28.
8. Zie hiervoor: S. Cranston, *Reincarnation, The Phoenix Fire Mystery*. Theosophical University Press, Pasadena 1994, blz. 166.
9. *Bhagavad-Gîtâ*, hoofdstuk 9, vers 27 en 28.
10. *Dhammapada, wisdom of the Buddha*. Vertaald door Harischandra Kaviratna, Theosophical University Press, Pasadena 1980, verzen 67, 68 en 69, blz. 29.
11. Idem, vers 119 en 120, blz. 49.
12. Koran, 10:26-27.
13. Koran, 50:17.
14. Zie hiervoor: Rudi Jansma, *Handboek Hindoeïsme*. Synthese, Rotterdam 2010, blz. 258.
15. *Bhagavad-Gîtâ*, hoofdstuk 15, vers 1.
16. *Bhagavad-Gîtâ*, hoofdstuk 9, verzen 4 en 5.
17. *Bhagavad-Gîtâ*, hoofdstuk 15, vers 7.
18. Men leze bijvoorbeeld: 'Geheime Boek van Johannes' en 'Oorsprong van de Wereld' in de *Nag Hammadi-geschriften*. Vertaald door Jacob Slavenburg/Willem Claudemans. Ankh-Hermes, Deventer 1996, 2e druk. [The Nag Hammadi Library in English. Vertaald door James M. Robinson. E.J. Brill, Leiden 1988.]
19. Brief aan de Ephesen 1:21 en Brief aan de Colossenzen 1:16.
20. B. Voorham en H. Bezemer, *Een andere kijk op de Islam*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1997, blz. 82.
21. *Bhagavad-Gîtâ*, hoofdstuk 3, vers 33.
22. *Bhagavad-Gîtâ*, hoofdstuk 10, vers 20.
23. Zie: G. de Purucker, *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1994, hoofdstuk 10.
24. Genesis 2:20.
25. *Bhagavad-Gîtâ*, hoofdstuk 9, vers 7.
26. Mattheüs 5:48.
27. Koran 71:14.
28. Koran 95:4, 5.
29. Koran 95:6.
30. Roemi, 'Masnavi'. Opgenomen in: B. Voorham, H. Bezemer, 'Een andere kijk op de Islam', blz. 104.
31. <http://www.sacred-texts.com/hin/m17/m17002.htm>.
32. *Bhagavad-Gîtâ*, hoofdstuk 3, vers 25.
33. H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*. Vertaling van de oorspronkelijke Engelse uitgave van 1889, Den Haag 1992, 2e druk, blz. 187.
34. Marcus 10:31.
35. Henri Corbin, *Histoire de la Philosophie islamique*. Gallimard, 1964, blz. 111-112.
36. *Cbhândogya Upanishad*. Boek 6, hoofdstuk 2. 'The thirteen principal Upanishads'. Oxford University Press, 1934. In dit artikel is de Engelse vertaling benut van R.E. Hume, blz. 241.
37. *Brihadâranyaka Upanishad*, respectievelijk boek 1, hoofdstuk 2, vers 1, en boek 1, hoofdstuk 4, vers 1 en vers 10. Zie het boek vermeld in ref. 1, blz. 74, 81 en 83.
38. Bijvoorbeeld in Lucas 17:21.
39. Johannes 14:6.
40. B. Voorham en H. Bezemer, *Een andere kijk op de Islam*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1997, blz. 107-108.

De zeven Juwelen bij Plato en in het Taoïsme

De zeven Juwelen van Wijsheid vind je niet alleen in de vier hiervoor besproken godsdiensten, maar in *alle* grote filosofische en religieuze stelsels. Voor de student die dit verder wil onderzoeken, volgen enkele aanwijzingen met betrekking tot Plato en het Taoïsme.

Plato

In *Phaedo* geeft Plato aan de leer van reïncarnatie een logische onderbouwing door te stellen dat alle paren van tegenstelling uit elkaar voortkomen en in elkaar overgaan. Een dergelijke op logica gebaseerde onderbouwing ten aanzien van karma vind je eveneens op talloze plekken in de *Politeia*. Bijvoorbeeld als vastgesteld wordt dat onrecht onderlinge onenigheid en haat en strijd meebrengt, terwijl rechtvaardigheid eensgezindheid en vriendschap bewerkstelligt.⁽¹⁾

Plato beweert dan ook dat de dichters die menen dat rampspoed van de goden afkomstig is, bij de opvoeding niet gelezen zouden moeten worden, want de mens zelf draagt schuld voor die tuchting, die bovendien ook goed voor hem is.⁽²⁾ Karma dient er altijd voor dat de mens zijn lessen leert.

In heel de *Politeia* wordt de aristocratie, ofwel de spiritueel hiërarchische maatschappij, als beste staatsvorm beschreven. Er is een natuurlijke spirituele hiërarchie in de Natuur en de mens zou die in zijn staatsvorm moeten kopiëren, wil hij een rechtvaardige samenleving opbouwen.

Natuurlijk vinden we een dergelijke hiërarchische structuur ook terug in de mens zelf, waarbij de ziel aan het lichaam ten grondslag ligt.⁽³⁾ Daarom moeten mensen die in het hogere deel van zichzelf leven, die de deugd betrachten en dus hiërarchisch gezien boven hun medemensen staan, de leiding in de staat hebben. Dit feit leidt vanzelf tot de leer van zelfwording. Degene die innerlijk zichzelf tot filosoof heeft gemaakt, wordt dat ook. Ieder wordt wat hij zich gemaakt heeft en is daarom van nature voor een bepaalde taak geschikt. De een is beter geschikt voor dit, de ander voor een ander werk.⁽⁴⁾

Op majestueuze wijze verwerkt Plato aan het eind van de *Politeia* de eerste vier Juwelen van Wijsheid in de *mythe van Er*. Hij verhaalt hoe de soldaat Er, die op het slagveld gevallen is, toegestaan wordt door de portalen van de dood te gaan zonder werkelijk te sterven. Hij kan dus eerstehands kennis van het stervensproces opdoen. Natuurlijk gebruikt Plato beeldspraak, maar gemakkelijk zien we hoe elk nieuw leven een voortzetting is van het oude. De gestorven zielen komen na een rustperiode, waarin ze de karakteristiek van het voorbije leven oogsten, bij de drie schikgodinnen, Lachesis (verleden), Clotho (heden)

en Atropos (toekomst). De symboliek is overduidelijk. Overeenkomstig de daden uit het verleden weeft Clotho, die aan een groot weefgetouw zit, het toekomstige lot. Alle zielen mogen om beurten een lot kiezen. Dat lot blijkt steeds precies datgene te zijn wat bij hen past. Ze nemen die plaats in de hiërarchie van zijn in, die overeenkomt met de karakteristieken die ze in voorgaande levens ontwikkeld hebben.⁽⁵⁾

Niemand evenwel is gedoemd te blijven wie hij is. Je kan groeien. In de beroemde gelijkenis van de grot uit de *Politeia* wordt een geketende, die slechts de schaduwen op de wand van de grot kent (de fysieke wereld), bevrijd van zijn ketenen en gaat via verschillende graden van kennis uiteindelijk naar de bron van alles — de Zon. Zelfontwikkeling is ook het doel van het proces van opvoeding, waar Plato zoveel aandacht aan geeft.

Ook bij Plato is er sprake van een mededogend motief. Net als goede dokters niet hun eigenbelang dienen maar dat van hun patiënt, zal de ware leider alleen het belang van iedereen in de staat beogen en niet dat van hemzelf.⁽⁶⁾

Ten slotte kan volgens Plato iedereen de bron kennen, waaruit alles voortkomt. We wezen al op de Zon in de gelijkenis van de grot, de alles voortbrengende Bron. Het zijn de wijsgeren, zij die wijsheid begeren, die daartoe in staat zijn.⁽⁷⁾

Taoïsme

Het Taoïsme is een in China ontstane religie, die teruggaat tot het optreden van Lao-tse. In het oude China waren het Taoïsme, het Buddhisme en het Confucianisme drie visies, die vredig naast elkaar bestonden. Veel mensen waren zelfs aanhanger van alle drie. Hoewel Confucius zich nooit in het openbaar uitliet over reïncarnatie — hij verkondigde geen metafysische leringen — moet hij er in ieder geval stilzwijgend mee ingestemd hebben. Ook het heilige boek van het Taoïsme, de *Tao te king*, bevat eerder tot nadenken stemmende paradoxen dan een uitgewerkt systeem van leringen. Het is een klein boekje dat Lao-tse geschreven zou hebben toen hij China in westelijke richting verliet. Het geeft praktische aanwijzingen gecombineerd met intuïtieve toespelingen naar diepere leringen. Niettemin bevat het Taoïsme de leer van reïncarnatie.

De traditie leert dat Lao-tse in vroegere levens ook Tao overpeinsde. Zijn leerling Chuang-tse onderwees duidelijk reïncarnatie.⁽⁸⁾ Een zinsnede uit de *Tao te king* als *wederkeer is de beweging van Tao*⁽⁹⁾ laat zich dan ook gemakkelijk als cycliciteit – dus ook als reïncarnatie – interpreteren. Evenzo: *De tienduizenden dingen komen op en vallen, terwijl het Zelf hun terugkeer waarneemt*.⁽¹⁰⁾

Dat we vanwege karma ons niet zelfzuchtig macht moeten toe-eigenen, blijkt wel heel duidelijk uit het volgende:

De plaats innemen van de opperste beul wil zeggen dat jij, in plaats van een beter timmerman, hout gaat hakken. Als je in plaats van een beter timmerman hout gaat hakken, zul je zo goed als zeker in eigen hand kappen.⁽¹¹⁾

Ook een zin als *de gewelddadige sterft een gewelddadige dood*⁽¹²⁾ kan alleen op basis van karma uitgelegd worden.

Veel aandacht geeft de *Tao te king* aan leiderschap. De hiërarchie van leven wil niet zeggen dat de fysiek sterkste aan de leiding moet staan, nee, degene die Tao kent, die leeft in het besef van grenzenloosheid en eenheid, is de meest zachtmoedige, wil niets voor zichzelf en is daarom het meest geschikt als leider.

Daarom moet de wijze die boven het volk wil staan, in woorden beneden hen blijven; zo voelt het volk zijn last niet, als hij boven hen staat; als hij voor hen uitgaat, voelt het volk zijn belemmering niet.⁽¹³⁾

Zelfwording vinden we terug in de volgende paradoxen:

Wie zich in Tao verliest, wordt één met Tao. Wie zich in deugd verliest, wordt één met deugd. Wie verdwaalt, voelt zich verloren.⁽¹⁴⁾

De dualiteit – of de twee Paden – die aan de oneindige Natuur ten grondslag ligt, komt in het Taoïsme wel heel nadrukkelijk tot uiting in het allerwegen bekende symbool van Yin en Yang. De wijze nu moet boven die dualiteit uitstijgen. Door te kiezen voor Tao, en dus voor de onlosmakelijke eenheid van alle wezens, hoeft hij nooit meer te kiezen en handelt hij nooit meer voor zichzelf. Dit wordt *wu-wei* genoemd, doelloos handelen. Daarmee wordt bedoeld dat de wijze nooit meer een persoonlijk doel nastreeft, maar alleen doet wat voor het geheel nodig is.

Ten slotte kent de *Tao te king* ook de essentiële

eenheid van het leven en onderwijst dit boekje dat we die Kern van alle dingen kunnen kennen.

Het begin van het universum is de moeder van alle dingen. Als je de moeder kent, ken je ook de kinderen. Ken je de kinderen, ga dan terug naar de moeder om daar te blijven.⁽¹⁵⁾

We kunnen de Bron dus kennen. De *Tao te king* leert hoe dat te doen.

Als je open bent, zul je ook openhartig zijn. Als je openhartig bent, dan word je koninklijk. Ben je koninklijk, dan bereik je goddelijkheid. Als je goddelijk bent, zul je één met Tao zijn. Één met Tao zijn, is eeuwig. Hoewel het lichaam sterft, gaat Tao nooit voorbij.⁽¹⁶⁾

Referenties

1. Plato, *Symposium*. Vele edities, 451d.
 2. Idem, 380a en b.
 3. Idem, 403d.
 4. Idem, 370b.
 5. Idem, 613 e.v.
 6. Idem, 342de.
 7. Idem, zie bijvoorbeeld: 484b.
 8. Zie hiervoor: S. Cranston, *Reincarnation, The Phoenix Fire Mystery*. Theosophical University Press, Pasadena 1994, blz. 108-9.
 9. *Tao te king*, vers 40.
 10. Idem, vers 16.
 11. Idem, vers 74.
 12. Idem, vers 42.
 13. Idem, vers 66.
 14. Idem, vers 23.
 15. Idem, vers 52.
 16. Idem, vers 16.
-

In 1999 organiseerde Stichting I.S.I.S. een vredesymposium, mede naar aanleiding van de oorlog in Joegoslavië,

Vredesactiviteiten vanuit de Theosofia

Sinds de oprichting van Het Theosofisch Genootschap zijn er wereldwijd talloze vredesactiviteiten georganiseerd door het genootschap. In tijden van oorlog maar ook in tijden van vrede. Waarom heeft de Theosofia vredesactiviteiten altijd zo hoog op de agenda staan?

Kerngedachten:

- » Evenwicht of harmonie is de basis voor het bestaan van het heelal.
- » Vrede is een toestand waarin harmonie tussen mensen aanwezig is.
- » Het gevoel van afgescheidenheid is de oorzaak en de wortel van al het kwaad en zorgt voor disharmonie.
- » Om oorlog te voorkomen moeten we ons bewust worden van onze banden met iedereen.
- » De theosofische beweging draagt bij aan bevordering van vrede door activiteiten die inspireren tot het hervormen van het denken.

Theosofische vredesactiviteiten

In juni 2013 wordt op het eiland Visingsö in Zweden een herdenking gevierd naar aanleiding van de theosofische vredesactiviteiten in 1913. Katherine Tingley – de derde leider van Het Theosofisch Genootschap – verkreeg en huurde honderd jaar geleden delen van Visingsö van koning Oscar II en zette daar een theosofische zomerschool op waar jonge mensen les kregen in theater en muziek volgens de Râja-Yogamethode. In juni van datzelfde jaar kwamen zo'n tweeduizend Theosofen vanuit Zweden en andere theosofische centra uit de wereld naar het eiland voor een internationale vredesconferentie.⁽¹⁾ Sinds de oprichting van Het Theosofisch Genootschap zijn er wereldwijd talloze vredesactiviteiten georganiseerd door de leiders van het genootschap alsmede door de leden ervan. In tijden van oorlog maar ook in tijden van vrede. Waarom heeft de Theosofia vredes-

activiteiten altijd zo hoog op de agenda staan?

Harmonie als wetmatigheid in de natuur

Evenwicht is de basis voor het bestaan van het heelal. In de gehele natuur geldt de Wet van Harmonie. Alles stroomt uiteindelijk altijd naar een evenwichtstoestand. We kunnen dat dagelijks om ons heen zien, bijvoorbeeld in het weer. Als er een hogedrukgebied is boven het land en een lagedrukgebied boven zee dan ontstaat er een luchtstroom van het hoge- naar het lagedrukgebied (een afluende wind). Bij mensen gebeurt hetzelfde. Als iemand veel moet doen en niet af en toe de gelegenheid neemt om te ontspannen dan komt er, als dit lang genoeg duurt, een moment van grote ontlading. Vrede kan gezien worden als een toestand waarin harmonie tussen mensen aanwezig is. We zouden kunnen zeggen dat mensen elkaar als gelijkwaardig beschou-

wen in zo'n situatie; wat absoluut niet hoeft te betekenen dat mensen allemaal hetzelfde zijn. Wanneer deze harmonie verandert in een disharmonie en mensen zich in grote groepen ontladen en zich daarbij op bepaalde groepen of landen richten, kan een oorlog ontstaan. Een oorlog kan lang duren als er een hoop druk is opgebouwd of wanneer de druk continu in stand gehouden wordt.

Deze druk kan worden opgebouwd wanneer mensen niet inzien waar ze eigenlijk tegen vechten en in de illusie blijven geloven. Ja inderdaad, iedere oorlog is een illusie. Ieder wezen – en dus ook de mens – is in zijn diepste kern gelijk aan alle andere wezens en heeft daarbij alle mogelijkheden in zich. En nu blijkt vaak dat mensen juist die eigenschappen van anderen als minder prettig ervaren die ze zelf nog niet ontwikkeld hebben. Ze begrijpen niet waarom mensen handelen zoals ze handelen, want zelf zouden ze dit heel anders aanpakken. Er ontstaat onbegrip. Mensen willen bepaalde personen niet om zich heen hebben omdat ze deze niet begrijpen en alleen vanuit zichzelf redeneren. Wanneer mensen dus tegen elkaar vechten, vechten ze eigenlijk tegen een deel van zichzelf dat op dat moment niet ontwikkeld is. Onze vijanden zijn dus niet buiten ons maar in ons.

De Eerste Wereldoorlog

Oorlogen gaan meestal gepaard met veel lijden en kun-

nen betrekking hebben op grote groepen mensen. Het bewaren van of streven naar vrede is sinds de oprichting van Het Theosofisch Genootschap in 1875 daarom een belangrijk onderdeel geweest binnen de Theosofie, waar vooral Katherine Tingley veel tijd en energie in heeft gestoken maar waar nu nog steeds gehoor aan wordt gegeven. Al in 1899 deed Katherine Tingley een poging om de groeiende dreiging van een oorlog in Europa te verminderen door Universele Broederschap-congressen te organiseren in Point Loma, Stockholm en in Brighton. Tijdens het congres in Zweden was ook de koning, Oscar II, aanwezig die haar activiteiten steunde.⁽¹⁾

Toen de Eerste Wereldoorlog steeds dichterbij kwam stichtte Katherine Tingley in 1913 het Parlement van Vrede en Universele Broederschap in Point Loma, Californië. Tien dagen later kondigde ze aan dat er een internationale vredesconferentie gehouden zou worden op het eiland Visingsö in Zweden. Deze plaats koos ze niet voor niets. Het eiland was in de geschiedenis ook als spiritueel centrum gebruikt. Er zijn prehistorische ruïnes aanwezig van een religieus centrum en overblijfselen van begraafplaatsen die tot in de Vikingtijd werden gebruikt.⁽²⁾ Tijdens haar eerdere reizen had ze met de koning van Zweden afgesproken dat ze het land mocht gebruiken voor de oprichting van een theosofische zomerschool en nu zou daar ook de vredesconferentie gehouden worden.

Tijdens de theosofische vredesconferentie in 1913 op het eiland Visingsö, werd de aanlegplaats in de haven omringd met de vlaggen van alle landen van de wereld.

Openingsbijeenkomst van het theosofische vredescongres op Visingsö, Zweden 1913.

Aangezien in Katherine Tingley's gedachten vrede en educatie bijna synoniemen van elkaar waren, benadrukte ze beide in de aankondiging voor de conferentie:

Dit congres zal gehouden worden met als doel dezelfde grote inspanning te leveren die het geweldige Internationale Theosofische Congres gehouden in 1899 in Point Loma, Californië ook had. De Hoeksteen van de Râja-Yoga School die op het eiland Visingsö zal worden opgebouwd en de geschiedenis van de Theosofische Beweging in stand zal houden, zal vergezeld worden met indrukwekkende ceremonieën.⁽³⁾

Na de vredesconferentie in Zweden bezocht Katherine Tingley in datzelfde jaar ook het 20e Wereldvredescongres in Den Haag.

Toen in 1914 in Europa de Eerste Wereldoorlog uitbrak schreef Katherine Tingley direct aan zowel Duitse theosofische organisaties als ook aan theosofische organisaties in andere landen en benadrukte ze het belang om internationaal in geest te zijn, te beseffen dat iedereen verantwoordelijk is voor dit cruciale moment en dat zowel de aanvallers als de aangevallenen onze mededogende houding hard nodig hebben.

Aan president Wilson schreef ze als voorzitter van het Parlement van Vrede en Universele Broederschap een verzoek om 28 september tot Vredesdag uit te roepen. Op

deze dag zouden mensen van alle religies en rassen elkaar moeten ontmoeten op het universele niveau van *mens-zijn* en een dankbetuiging geven aan de bron van Universele Vrede, en sympathie en steun betuigen aan de lijdende moeders, vrouwen en kinderen in Europa.

Ook in Den Haag werden er rond de Eerste Wereldoorlog vredesconferenties gehouden en conventies georganiseerd. Deze hadden de erkenning van Katherine Tingley. Zij was echter van mening dat er meer moest gebeuren. "In onze psychologie moet iets veranderen want deze is moreel verstoord, niet in balans." Ze zei: "We zijn ervan overtuigd dat er om de zoveel tijd een oorlog nodig is, en daarom concentreren we ons op het bouwen van wapens die steeds dodelijker worden. In tijden van vrede, zo wordt ons verteld, moeten we ons voorbereiden op de oorlog. Maar als we niet zoveel angst hadden en wat meer spiritueel inzicht, dan zouden we ons moeten voorbereiden op een nog hogere vrede."

Katherine Tingley bleef zich gedurende haar hele leven inzetten voor vrede en harmonie waarbij ze de Râja-Yoga-leer probeerde te verspreiden via scholen, toneelstukken, muziek en bijeenkomsten. Wat ze bereikt heeft is moeilijk samen te vatten aangezien ze zeer veel activiteiten heeft georganiseerd, maar wat als een rode draad door haar leven heen loopt is haar idee dat de wereld vrede nodig heeft en een puur spirituele aanpak daarnaar toe kan leiden. Ze omschrijft het zelf als:

Enkele belangrijke grondleggers van het theosofische werk in Zweden. Van links naar rechts: dr. Erik Bogren, dir. Torsten Hedlund, Katherine Tingley, mevrouw White, de heer White en ing. Per Fernholm.

De Ziel van een Natie – de levende essentie van haar wezen – is de verzameling van haar gedachten, gevoelens, handelingen en idealen die steunen op de goddelijke kwaliteit van de Innerlijke God: en in de mate waarin de mensen van een land hun Nationale Ziel voeden met gedachten van die spirituele en goddelijke aard, in diezelfde mate is hun land beschermd, onkwetsbaar en buiten het bereik van verstoringen of gewelddadigheid. Bekijk dit rationeel en u moet zien dat dit waar is; maar wanneer u met uw denken en hart blijft vasthouden aan de oude verachtelijke misvatting dat morele overwinningen behaald kunnen worden door het gebruik van geweld, dan zult u steeds opnieuw door uw dwaasheid gedupeerd worden en steeds opnieuw, door het zaaien van zaden voor oorlog, ellende voor uzelf creëren.

Waarbij ze afsluit met:

Eens zal ons ras één ras zijn, één Universele Broederschap, één regering, één taal en dan zullen we genieten van eeuwige vrede.⁽⁴⁾

Zaden voor vrede of oorlog?

Toen Duitsland na de Eerste Wereldoorlog herstelbetalingen moest doen aan Frankrijk en België riep Katherine Tingley Frankrijk op om Duitsland te vergeven en de schulden van het land kwijt te schelden. Op die manier zou Duitsland de mogelijkheid krijgen om uit de nega-

tieve spiraal te komen en het land weer op te bouwen. Arthur L. Conger, later de vijfde leider van Het Theosofisch Genootschap, probeerde dit idee in de praktijk waar te maken door als lid van de Geheime Dienst en afgezant van de Amerikaanse president Wilson deze begrijpende vergevensgezindheid in de vredesonderhandelingen na de Eerste Wereldoorlog in te vlechten. Er is toen niet naar hem geluisterd, maar strategen en politici hebben later toegegeven dat als de voorwaarden van Conger waren geaccepteerd, de Tweede Wereldoorlog er waarschijnlijk niet geweest was.⁽⁵⁾

De geschiedenis kennen we. Al snel kon Duitsland de betalingen niet meer opbrengen waarop Frankrijk het Ruhrgebied innam. De Duitse regering riep alle arbeiders in het gebied op om te gaan staken. Zo zou Frankrijk ook geen profijt van het Ruhrgebied hebben. Duitsland zou het loon doorbetalen, wat hyperinflatie veroorzaakte in Duitsland. Dit was de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog.⁽⁶⁾

Alliantie van de Mensheid

In 1923 schreef Gottfried de Purucker, de opvolger van Katherine Tingley en vierde leider van Het Theosofisch Genootschap, een kleine brochure genaamd 'Vrede of Oorlog: en *De Geheime Leer*' en stuurde deze naar alle belangrijke instanties in Amerika.⁽⁷⁾ Hij schreef in het pamflet over de manier om deze problemen in de toekomst op te lossen.

Een Alliantie van de Mensheid, die alle volkeren van de wereld omvat, waarin bij beraadslaging de kleinste natie evenveel macht en invloed zou hebben als de grootste, zou een heel andere overeenkomst zijn. Als deze op ethische beginselen zou berusten, zou ze duurzaam zijn. Alle andere remedies lijken nutteloos, niet meer dan zelfzuchtige hulpmiddelen. Wat zal de genoemde alliantiegenoten ervan weerhouden onderling te gaan twisten als er zich diepgaande onenigheid voordoet? Bij zulke louter op lapwerk gerichte maatregelen – alleen daarom lapmiddelen, omdat ze niet universeel zijn – blijft de wezenlijke oorzaak van de kwaal onaangeroerd: die is niet weggenomen, en evenmin kan ze door oppervlakkige ingrepen uit haar verblijfplaats worden gedrongen.⁽⁸⁾

Gottfried de Purucker, noemt als oorzaak en de wortel van de kwaal en tevens van al het kwaad, het gevoel van afgescheidenheid.⁽⁹⁾

Op het I.S.I.S.-symposium 'Er is geen weg naar vrede, vrede is de weg' werd deze zelfde gedachte op deze manier verwoord:

Of deze nu groot of klein zijn, tot aan wereldoorlogen toe, een conflict ontstaat wanneer de mens het gevoel heeft los te staan, afgescheiden te zijn van anderen. Dit is de bron van alle conflicten. In een wereldoorlog is er sprake van een samenballing van een groot aantal zelfzuchtige gedachten van enorme aantallen mensen, die zich gedurende een bepaalde tijd 'opstapelden'. Mensen onderschatten de gevolgen van hun zelfzuchtige gedachten!⁽¹⁰⁾

Momenteel bestaat er een internationaal vredesleger van de Verenigde Naties, maar dit is een instelling waaraan de brede universele basis nog ontbreekt. De Verenigde Naties uiten zich nog niet als het inspirerende kanaal van 'vrijwillige internationale consensus' waarvoor zij opgericht zijn. Ideaal en werkelijkheid verschillen nog flink. Het diepgaand besef van onderlinge verbondenheid is hier niet in terug te vinden.

In kleinere conflicten heeft het vredesleger zeker de kracht om als scheidsrechter te fungeren, dat is in het verleden meermalen gebleken, maar om in groter verband op te kunnen treden, is er – zoals ook Katherine Tingley zei – iets meer nodig. De mens moet niet blind vertrouwen op militaire of organisatorische oplossingen maar eerst inzien dat een grootschalige verandering alleen kan optreden wanneer ieder mens inziet dat hij een essentieel onderdeel is van het grotere geheel en beseft dat

onderlinge verbondenheid de sleutel tot de oplossing is. De oplossing ligt geheel in de mens zelf.

Theosofische vredesactiviteiten in Nederland

Ter ere van de Eerste Wereldvredesconferentie in Den Haag in 1899 werd honderd jaar later in 1999 door de 'Hague Appeal for Peace' in mei 1999 de Derde Haagse Vredesconferentie in het Congresgebouw gehouden. Dit was een samenwerkingsverband van verschillende mensen (onder andere winnaars van de Nobelprijs voor de Vrede) en maatschappelijke organisaties (onder andere Amnesty International). Stichting I.S.I.S. heeft zich toen ook hierbij aangesloten en aan de conferentie deelgenomen met een workshop getiteld 'Universele Wetten van Behoud van Harmonie: Innerlijke Sleutels naar Vrede'.

Aansluitend op de vredesconferentie hield Stichting I.S.I.S. op zondag 16 mei 1999 bovendien een vredessymposium in het Congresgebouw te Den Haag. Het thema van dit vredessymposium was 'Er is geen weg naar vrede, vrede is de weg'. Het doel van deze bijeenkomst was om een forse impuls te geven tot een heel andere gedachtevorming over de Balkanoorlog.

Conflictpreventie door begrip en samenwerking?

Als we goed kijken naar de wet van karma zien we dat we niet hoeven te straffen. De wet van karma zorgt op passende wijze dat iedere oorzaak een gevolg heeft. Door een land alsnog te straffen versterken we de haatdragende karakteristiek en krijgen we alleen eerder oorlog. Door geen wraak te nemen maar vergeving toe te passen en een land te helpen om aan de wederopbouw te werken zal er eerder een harmonische situatie tot stand komen.

Dit zien we ook in de praktijk. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog kon Duitsland – onder andere door de Marshall-hulp van de Verenigde Staten – zich wél weer economisch en maatschappelijk herstellen. Het besef dat samenwerking gunstig kan zijn voor alle betrokkenen, was weer de basis voor verdergaande samenwerking binnen Europa.

Pad naar vrede?

In grote delen van Europa zijn er momenteel geen grootschalige gewapende conflicten. Zijn vredesherdenkingen nu nog wel nodig? Is er harmonie?

Volgens Lao-tse is er zolang we over vrede praten nog oorlog of zolang we over (dreiging van) oorlog praten nog

geen vrede en dus nog geen harmonie. Als we wereldwijd kijken zien we talloze voorbeelden van disharmonie en horen we regelmatig berichten over groeiende druk binnen en tussen groepen mensen of landen:

- In Afrika sterven er mensen van de honger terwijl in Europa en Noord-Amerika mensen sterven als gevolg van overgewicht.
- In Boston plaatsten twee broers een bom omdat ze als min of meer mislukte immigranten vol haat jegens de Verenigde Staten zaten.
- Hoeveel mensen worden er jaarlijks niet gedood omdat ze volgens hun medemens het verkeerde geloof hebben?
- In de Guantánamo Bay-gevangenis zitten mensen die verdacht worden van terroristische aanslagen gevangen onder zeer slechte omstandigheden; soms zijn ze zelfs niet eens verdacht meer. Zij zitten hier mede omdat niemand ze een plaats wil geven in de samenleving.

Sommige van deze voorbeelden lijken ver van ons verwijderd of schijnen maar een kleine gebeurtenis te zijn. Toch wordt er een karakteristiek opgebouwd die uiteindelijk tot oorlog kan leiden. In de Verenigde Staten weigerden de meeste begraafplaatsen om het lichaam van een van de verdachten van de aanslag in Boston te begraven. Voor mensen die zich verbonden voelen met deze man of zijn ideeën – wat niet hoeft te betekenen dat zij hetzelfde zouden handelen – kan dit een gevoel creëren dat ook zij geweigerd zouden kunnen worden wanneer zij komen te overlijden. Dit bevordert het gevoel van afgescheidenheid. Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog in 1945 staan er 98 oorlogen vermeld waarvan er al 13 in deze eeuw plaats hebben gevonden.⁽¹¹⁾ Dit laat zien dat oorlog dus nog steeds een actueel onderwerp is en onze aandacht verdient.

Gottfried de Purucker schrijft in zijn artikel 'Het denken is de grondslag van de beschaving' dat om een nieuwe oorlog te voorkomen we daaraan moeten beginnen te werken vóór de volgende zich aandient. We moeten beginnen een nieuwe wijze van denken in de wereld te activeren.⁽¹²⁾ Dit is een belangrijk handvat dat zeker niet te vroeg komt. Zolang wij denken dat ons gedrag in Nederland of West-Europa geen invloed heeft op de rest van de wereld, gaan we er dus vanuit dat we afgescheiden zijn. Dat zijn we niet. Verre van dat. Veel van onze spullen die we dagelijks gebruiken komen niet uit Nederland. Via het eten dat we eten, de benzine die we in onze auto tanken en de mobiele telefoon die we gebruiken hebben we al veel meer banden dan we misschien aanvankelijk dachten. In

feite hebben we met alles en iedereen een band.

Het doel heiligt nooit de middelen; om harmonie te krijgen dienen we onze vijanden te vergeven en op het juiste pad te helpen. Door bewust te zijn van onze banden met iedereen en te beseffen dat afgescheidenheid een illusie is. We dienen een voorbeeld te zijn voor de mensen die dit nog niet zien. Door ons steeds te blijven ontplooiën groeien we in bewustzijn en kunnen we onze medemens beter helpen. Hierbij is het belangrijk om niet te denken aan de verschillen tussen mensen maar juist het gemeenschappelijke, onze universele kern, helder voor ogen te houden. Deze gedachten kunnen getraind worden en vormen de basis van een harmonieuze samenleving.

Als deze vredesmentaliteit over de wereld verspreid raakt, zullen onze kansen sterk toenemen om werkelijke vrede te realiseren in de wereld, hetgeen veel meer is dan vrede in de zin van afwezigheid van oorlog.⁽¹³⁾

Referenties

1. <http://www.theosophy-nw.org/theosnw/theos/th-ktgk1.htm>.
2. <http://book.destinationjonkoping.se/en/to-do/a40385/the-burial-grounds-visingso/showdetails?page=6>.
3. Vertaald uit Emmett A. Greenwalt, *California Utopia. Point Loma: 1897 – 1942*. blz. 173.
4. Zie ref. 3, blz. 180.
5. J.A. Vermeulen-Piket, 'Conflictpreventie'. Artikel in *Lucifer*, jaargang 21, nummer 5, oktober 1999, blz. 13.
6. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Herstelbetaling>.
7. G. de Purucker, 'Peace or war: and The Secret Doctrine' uit *The Theosophical Path* van 1923 in een Nederlandse vertaling uitgegeven in *Lucifer*, jaargang 21, juni-augustus 1999, nummer 3/4, blz 95-103.
8. Zie ref. 7, blz. 95-96.
9. G. de Purucker, *Gulden regels der Esoterische Wijsbegeerte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1974, blz. 99.
10. H. Bezemer, 'De nachtmerrie van afgescheidenheid. Over de grondoorzaak van oorlog.' Artikel in *Lucifer*, jaargang 21, juni-augustus 1999, nummer 3/4, blz. 69.
11. [http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_oorlogen_\(chronologisch\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_oorlogen_(chronologisch)).
12. G. de Purucker, 'Civilization Buildded upon Thought'. Artikel in *Wind of the Spirit*, Point Loma Publications, San Diego 1976, blz. 43. Een vertaling van dit artikel verscheen eerder in *Lucifer*: G. de Purucker, 'Het denken is de grondslag van de beschaving', jaargang 13, februari 1991, nummer 1, blz. 7-8.
13. Zie ref. 5 blz. 10.

De migratie van de monarchvlinder

Te begrijpen vanuit reïncarnatie?

Een vlinderpopulatie die meerdere generaties per jaar doormaakt en elk jaar een reis onderneemt van soms 4500 kilometer lang; dat vraagt om een verklaring. Reïncarnatie biedt ons hier veel meer helderheid.

Migratie is een bekend fenomeen in de natuur. Veel dieren – maar soms ook mensen – reizen jaarlijks naar een geschikte locatie om te overwinteren, speciaal voedsel te vinden of om zich voort te planten. Zo ook de monarchvlinder (*Danaus plexippus*) die in zowel Australië, Europa als in Noord- en Centraal-Amerika voorkomt. Echter, de populatie in Noord-Amerika heeft een aantal bijzondere kenmerken die na vele decennia onderzoek nog steeds niet volledig verklaard kunnen worden.* In dit artikel beschrijven we eerst de bijzondere levenscyclus van deze monarchvlinder, om vervolgens na te gaan of de grondgedachten van de Theosofia ons niet een flinke stap verder kunnen brengen bij het begrijpen ervan.

Een bijzondere levenscyclus

Het verhaal begint in het voorjaar. Dan vliegen miljoenen monarchvlin-

ders van hun winterlocatie in Mexico richting het noorden en noordoosten van de Verenigde Staten op zoek naar zijdeplantjes om daar te paren en eitjes te leggen. Na het leggen van de eitjes sterft deze generatie. Wanneer de eitjes uitkomen, kunnen de rupsen gelijk beginnen met het eten van de planten waarop zij geboren worden.⁽¹⁾ Na ongeveer twee weken verpoppen de rupsen en na anderhalf tot twee weken komen ze uit als vlinders en vliegen ze naar het noorden. De toenemende warmte en droogte drijft ze steeds verder naar het noorden en oosten, omdat daar nog voldoende voedsel is. Na twee tot zes weken paart en legt ook deze generatie eitjes op zijdeplantjes en sterft.⁽²⁾ Deze cyclus herhaalt zich drie tot zes keer. De ontpopte vlinders vliegen steeds verder richting het noorden totdat ze uiteindelijk in Canada en het noordoosten van de Verenigde Staten uitkomen. Dit gaat door tot aan het einde

* De levenscyclus van deze populatie monarchvlinders is verfilmd in 'The flight of the butterflies' en draait tot minimaal 28 juni 2013 in het Omniversum in Den Haag, en daarnaast in de zomervakantie in het 'Travel the World'-filmfestival.

Kerngedachten:

- » De aangeboren vermogens van een wezen zijn te verklaren vanuit reïncarnatie.
- » Een 'onervaren' monarch-ego wordt geholpen door de ego's die al meerdere incarnaties ervaring hebben opgedaan als monarchvlinder.
- » Alle innerlijke groei is geleidelijk. Voorbereidende incarnaties stellen een wezen in staat om aan veeleisender opdrachten te beginnen.

van de zomer wanneer het daar kouder begint te worden. De generatie vlinders die in Canada geboren wordt, tegen de tijd dat het kouder begint te worden, verschilt enigszins van de eerste drie generaties. Ze zien er hetzelfde uit maar inwendig zijn de vlinders anders. Wanneer ze uit de pop komen zijn ze nog niet geslachtsrijp. De ontwikkeling van de geslachtsorganen is tijdelijk stopgezet. Volgens de wetenschap komt dat door een afname van voedsel, daglichtlengte of temperatuur. Deze vierde generatie vliegt dan 4500 kilometer naar het zuiden! En dat voor een vlinder ... Nog verbazingwekkender: ze vliegen precies naar de plek terug waar vier generaties eerder hun over-overgrootouders vandaan kwamen. Op een paar bergtoppen in Mexico komen zodoende elk jaar 120 miljoen vlinders om daar te overwinteren.⁽³⁾ Onderzoek heeft aangetoond dat soms jaren achtereen dezelfde bomen worden gebruikt om in te overwinteren. De vierde generatie blijft op deze plek in een soort van 'ruststand'. In de lente ontwikkelen zij pas de geslachtsorganen en vliegen ze weer uit om te paren en eitjes te leggen, waarna ze uiteindelijk sterven.⁽⁴⁾ Deze vierde-generatie-vlinders leeft veel langer dan de andere drie generaties en kan wel acht maanden oud worden.

Ligt de verklaring in de fysieke wereld?

De wetenschap heeft nog veel vragen over hoe de vlinders de enorme reis van Canada naar Mexico kunnen maken zonder dat ze daar ooit geweest zijn of daar informatie over hebben gekregen. Er is immers geen overlap tussen de generaties, ze kunnen het niet van elkaar leren. Hoe weet de vierde-generatie-vlinders dan toch feilloos de overwinteringlocatie van zijn over-overgrootouders tot op de boom nauwkeurig te vinden? Volgens de wetenschappers die zich met dit insect bezighouden, ligt het navigatievermogen van de vlinder in zijn DNA, waarbij de vlinders hun gezichts- en reukvermogen als instrumenten gebruiken. Dat deze hypothese nog geen sluitend antwoord geeft op het vraagstuk bleek uit een recent experiment. De vlinders werden 2500 kilometer naar het westen verplaatst. Uit de proef bleek dat de vlinders hun trekrichting niet lijken te corrigeren om in het overwinteringsgebied in Mexico terecht te komen. Op het onderzoek was nogal wat commentaar: de vlinders konden wel van richting veranderen maar niet van hoogte en ze konden zich ook niet op het landschap oriënteren.⁽⁵⁾ Er waren dus nogal wat verschillen met de werkelijkheid.

Stukje bij beetje worden door onderzoekers uiterlijke zaken aangedragen die misschien een deel van het gedrag kunnen verklaren, maar vaker alleen nog maar meer vragen

oproepen. Een volledige verklaring is er nog lang niet.

Reïncarnatie verklaart aangeboren vermogens

Wellicht kunnen we er eens met een theosofische blik naar kijken? De Theosofia gaat consequent uit van het idee dat alles leeft, dat alle dingen die bestaan bezielde zijn. Dat leven is in zijn kern eeuwig en grenzenloos. Elk wezen is bezig met een innerlijk groeiproces, waarbij hij in elke incarnatie weer een innerlijke stap verder kan doen. Omdat niet elk wezen even ver is in zijn ontwikkeling, zien we die ontzaglijke verscheidenheid van bestaansvormen: van atoom tot mineraal, plant, dier, mens en daar houdt het niet mee op! Want er zijn geen grenzen aan onze groei. De aangeboren vermogens van dieren (in feite van alle wezens) zijn goed te verklaren als we uitgaan van reïncarnatie. Het vermogen van monarchvlinders om de lange reis te volbrengen, terwijl er geen 'leraren' zijn om ze dat *in deze incarnatie* te leren, is in vorige levens al ontplooid. Wellicht zijn het vliegen van de juiste route of het navigeren op bepaalde kenmerken op die route wel dingen die in vorige incarnaties als monarchvlinder geleerd zijn. Maar ook in eerdere stadia van hun ontwikkeling, toen ze als evoluerend bewustzijn primitievere lichamen bewoonden, kunnen ze de kunst van het navigeren al voor een deel ontplooid hebben.

De astrale wereld zou een andere invalshoek kunnen bieden. Wanneer dieren gedurende vele jaren een bepaald traject afleggen, laat dat sporen na op het astrale gebied — te vergelijken met een voetspoor. We weten dat dieren informatie uit dit astrale gebied kunnen halen. Wellicht gebruiken monarchvlinders deze informatie als een routekaart.

De samenwerking tussen ervaren en onervaren wezens

Nu kan de vraag opkomen hoe een dierlijke ego die in een bepaalde incarnatie *voor het eerst* monarchvlinder is — die dus net 'gepromoveerd' is vanuit een iets lagere levensvorm — ook in staat kan zijn tot zulke enorme prestaties? Omdat het hier slechts maar om een gedeelte van de monarchvlinders gaat, hebben deze 'beginnende monarch-ego's' wél talloze leraren om zich heen, als ze uit het eitje komen. Hoewel we geen zekerheid hebben, kunnen we misschien een parallel zien met de ganzen. De jongere ganzen laten zich altijd leiden door de oudere, ervaren ganzen. Zo kunnen de evolutionair onervaren monarch-ego's ook achter de meer ervaren monarch-ego's

aanvliegen. Zo kunnen vlinders die bijvoorbeeld voor het eerst de grote tocht maken weer leren van vlinders die de tocht in vorige incarnaties al veel vaker gemaakt hebben. De eerste groep kan op zijn beurt later weer een voorbeeld zijn voor andere. Samenwerking is de grondslag van de Natuur!

Wanneer sluimerende vermogens naar buiten komen

Nu heeft deze vlindersoort nog een ander bijzonder kenmerk: gedurende één jaarcyclus zijn er vier of vijf generaties, waarbij slechts één van deze vier of vijf generaties de gigantische tocht van 4500 kilometer maakt. De andere generaties leggen ook forse afstanden af – in de trant van 1000-1500 kilometer – maar vertonen alles bij elkaar toch een heel ander gedragspatroon. Het lijkt wel, oppervlakkig gesproken, alsof we met twee verschillende soorten vlinders te maken hebben. Hoe is dat theosofisch te zien? Ontwikkeling van bewustzijn gedurende incarnaties gaat gepaard met een ontwikkeling van het voertuig, het lichaam. De wezens die wij zien als monarchvlinders zien er zo uit omdat dat het lichaam is dat het beste bij hun huidige bewustzijn past. Hun uiterlijk lichaam (inclusief hun DNA) weerspiegelt slechts de innerlijke vermogens die ze op dit moment hebben. Maar die innerlijke, in vorige levens opgebouwde vermogens hoeven zich niet allemaal *tegelijk* uit te drukken. In de eerste tot derde generatie drukt de monarchvlinder dus andere vermogens uit dan in de vierde, migrerende generatie. De eigenschap ‘heel ver kunnen vliegen’ zou bij vlinders van de andere generaties sluimerend aanwezig kunnen zijn en alleen tot uiting komen wanneer dat nodig is.

We zien dit verschijnsel ook binnen één incarnatie. Veel wezens laten in hun verschillende levensfasen heel andere aspecten van hun bewustzijn zien. Neem de vlinders. Terwijl ze een rups zijn, drukken ze een ander aspect van hun dierlijk bewustzijn uit dan wanneer ze pop of volwassen vlinder zijn. Het is één dierlijke ego die achtereenvolgens verschillende vermogens van zichzelf naar buiten brengt. En zien we datzelfde proces niet continu bij de mens? Sommige mensen ontdekken pas op zestigjarige leeftijd dat ze een bijzonder talent hebben, bijvoorbeeld voor schilderen of dichten.

Alle innerlijke groei is geleidelijk

Als we uitgaan van reïncarnatie, roept de levenscyclus van de monarchvlinder nog een vraag op en wel de volgende: hoe verloopt nu de innerlijke groei van een monarchvlin-

der, gezien als een evoluerende dierlijke ego? Traint hij zich eerst gedurende een aantal incarnaties in het reizen over beperkte afstanden (door enkel in de eerste, tweede of derde generaties van elk seizoen geboren te worden), om pas daarna de innerlijke stap te kunnen zetten om als ‘vierde-generatie-vlinder’ geboren te worden, de generatie die de enorme reis van 4500 kilometer zuidwaarts maakt? Iedere monarchvlinder krijgt zo de kans om te leren en zichzelf te ontwikkelen zodat hij op een gegeven moment een andere, veeleisender rol binnen de hiërarchie – de populatie – kan vervullen.

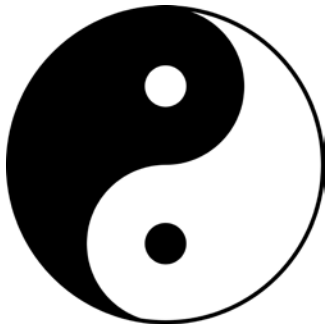
Er is ook een tweede mogelijkheid, namelijk dat de monarch-ego's voortdurend de korte-reis-generaties en lange-reis-generaties afwisselen. In dat laatste geval doen ze afwisselend ervaring op als vlinder die 1500 kilometer noordwaarts trekt, naar zijdeplanten zoekt en eitjes legt, en als vlinder die 4500 kilometer zuidwaarts trekt om te kunnen overwinteren. Wat we ons dan wel moeten realiseren is dat een moedervlinder zich niet kan reïncarneren in een van de eitjes die zij legt — simpelweg omdat zijzelf dan nog niet gestorven is. Als een dierlijke ego gedurende één seizoen herboren kan worden in meer dan één generatie, zit er ten minste één generatie tussen zijn dood en zijn wedergeboorte.

Vragen achter vragen

Welke van de twee hiervoor geschetste paden van innerlijke groei doorlopen wordt, kunnen we met de ons beschikbare gegevens niet zeggen. Misschien wel allebei. De sleutelgedachte van reïncarnatie verheldert niettemin veel. Hoe dan ook: de levenscyclus van de monarchvlinders roept algemeen verwondering op. Het brengt ons op zinvolle vragen die onze visie op de Natuur verder kunnen verdiepen. Achter elke waarheid schuilt een grotere waarheid; ook in dit artikel zullen we het laatste woord niet spreken ...

Referenties

1. <http://animals.nationalgeographic.com/animals/bugs/monarch-butterfly/>.
 2. <http://www.fs.fed.us/wildflowers/pollinators/monarchbutterfly/faqs.shtml>.
 3. http://en.wikipedia.org/wiki/Fred_Urquhart.
 4. Zie ref. 2.
 5. <http://www.nature.com/news/monarch-butterflies-navigate-with-compass-but-no-map-1.12756>.
-

Broederschap en zusterschap?

Broederschap neemt in de Theosofia een centrale plaats in. De centrale doelstelling van Het Theosofisch Genootschap is het vormen van een kern van actieve Broederschap. Hoewel velen dit een prachtig doel vinden, horen we soms ook wel kritiek hierop, zelfs van theosofische studenten. Wat doen we met de zusters, is dan de vraag. Horen zij niet bij die Broederschap? Waarom spreek je dan niet van broeder- en zusterschap? Dit artikel geeft een antwoord op die vraag.

Broederschappen

De broederschappen die in het verleden bestaan hebben, waren zeker niet alle even verheven. Vaak waren ze verre van universeel, maar scheidde ze zich juist af van andere mensen. De leden ervan onderscheidde zich van anderen door bepaalde kleding, door een bepaald geloof of door een bepaalde levenshouding. Daarmee wilden zij zich onderscheiden van anderen. Men bevoordeelde elkaar, gaf elkaar privileges. In de middeleeuwen was het zelfs zo dat zeker niet iedereen lid van een broederschap kon worden. Meestal werden vrouwen ervan uitgesloten.

Nu spreekt de Theosofia over *Universele* Broederschap. Daarvan kan iedereen lid worden, man en vrouw; sterker, in feite zijn we er eigenlijk al lid van, ook al beseffen velen dat niet. Dit lijkt misschien nogal cryptisch, maar we zullen uitleggen wat we be-

doelen. Dat doen we door ons te focussen op een lid van die Universele Broederschap: de mens.

Wat is een mens?

Je kunt een mens op verschillende manieren beschrijven. Je kunt hem fysiek omschrijven; dan zul je verschillen zien tussen mannen en vrouwen. Maar je kunt een mens ook in termen van bewustzijn omschrijven. En dan zie je dat die verschillen langzaam verdwijnen.

Uitgaande van het spiritualistische uitgangspunt is de mens bewustzijn. Dat bewustzijn is samengesteld. Afhankelijk van hoeveel nuances je aanbrengt, kun je er drie, vier, zeven of zelfs meer aspecten in onderscheiden. In het kader van dit artikel kunnen we de mens verdelen in een geestelijk aspect en een denkend, psychisch-emotioneel aspect, dat meestal de ziel wordt genoemd. Ten slotte is

Kerngedachten:

- » In zijn hogere natuur is de Mens geslachtloos.
- » De ware mens is een geestelijk wezen. Die staat boven de verschillen tussen de tijdelijke, uiterlijke voertuigen.
- » Geslachtelijkheid is slechts een tijdelijke fase in de evolutie van de mensheid.

het lichaam de drager of het voertuig van dit bewustzijn. Laten we deze drie aspecten van het mens-zijn eens op mannelijk- en vrouwelijkheid beschouwen.

Lichaam

Welnu, zoals gezegd, kun je vrouwelijke en mannelijke lichamen onderscheiden. Die verschillen zijn overigens niet bijzonder essentieel. De meeste organen in het lichaam zijn noch vrouwelijk noch mannelijk. Er is bijvoorbeeld niet sprake van een typisch vrouwelijk hart of een typisch mannelijk brein. Alleen in hun geslachtsorganen verschillen de seksen van elkaar. Interessant feit daarbij is, dat in het embryo de verschillen tussen de mannelijke en vrouwelijke geslachtsorganen relatief laat tot ontwikkeling komen, namelijk pas in de zevende week. Dat is pas nadat alle andere organen, zoals het hart – dat als eerste functioneert – tot aanzijn zijn gekomen. Die organen zijn veel kenmerkender voor wat een mens is dan de geslachtsorganen. Als de embryonale ontwikkeling de evolutionaire recapitulatie is, dan blijkt dat de splitsing in twee seksen relatief recent heeft plaatsgevonden.

Het is in sommige uitzonderlijke gevallen zelfs moeilijk vast te stellen of we met een vrouwelijk of mannelijk lichaam te maken hebben. Het geslachtsorgaan is dan half mannelijk en half vrouwelijk en ook op het gebied van de chromosomen en hormonen zijn er tussenvormen. Er is lichamelijk dus een gevarieerd overgangsgebied tussen man en vrouw.⁽¹⁾

De psychische natuur

Laten we nu kijken naar het zielendeel van de mens. Daarin kun je een hoger deel onderscheiden, dat we het denken kunnen noemen. Daarin valt in feite geen onderscheid te maken tussen vrouwen en mannen. Je hebt bijvoorbeeld geen typische vrouwelijke wiskundigen of mannelijke pedagogen.

In het psychisch-emotionele aspect zijn er wellicht wel verschillen te vinden, hoewel die zeker niet zo duidelijk zijn als bij de lichamelijke geslachtsorganen. Traditioneel werden activiteit, kracht, een bepaalde agressiviteit, maar ook intellectualiteit als typisch mannelijk ervaren. Een man houdt van uitdagingen, is ambitieus, wil winnen. Vrouwen daarentegen zouden emotioneel, expressief en ook een beetje zeurderig zijn. Ze zijn goed in verzorgende taken en enigszins passief.

Maar in de 21e eeuw zullen in het Westen niet veel mensen deze rollenpatronen kritiekloos accepteren. Talloos zijn dan ook de gevallen waarin vrouwen bepaalde man-

nelijke trekken en mannen bepaalde vrouwelijke trekken vertonen. Je zou hooguit nuances kunnen aanbrengen. Toch worden ook na de feministische golven nog steeds bepaalde eigenschappen aan vrouwen en mannen toegedicht, zij het dat feministes de vrouwelijke eigenschappen als positief waarderen. Zo zal men zeurderigheid eerder opvatten als betrokkenheid; emotionaliteit brengt men vaak onder de noemer vrouwelijke intuïtie. Op de vraag of die echt bestaat, zullen we later ingaan.

Hoe dan ook, als er al verschillen in de psychische natuur tussen mannen en vrouwen bestaan, dan zijn die zeker niet absoluut en niet algemeen aanvaard. Er is geen criteriumlijst waarmee je psychische eigenschappen op mannelijk- of vrouwelijkheid kunt indelen.

Geest

Ten slotte kun je je afvragen of de mens in zijn geestelijke natuur mannelijk of vrouwelijk is. Geestelijke aspecten, zoals begripsvermogen, mededogen, inzicht, eenheidservaringen zijn zo universeel, zo ver uitstijgend boven het dagelijks bewustzijn, dat ze ook boven de geslachtelijke verschillen uitstijgen. De geest is mannelijk noch vrouwelijk. De geestelijke mens ziet *achter* de uiterlijke mens en herkent de verwantschap tussen alle mensen, ja, zelfs tussen al wat leeft. De uiterlijke verschillen, zoals huidskleur, ras, nationaliteit of geslacht zijn niet belangrijk.

Werkelijk grootse Mensen herinneren we ons daarom ook niet als man of vrouw. Is het belangrijk dat Buddha in een mannenlichaam op aarde rondliep, terwijl H.P. Blavatsky dat in een vrouwenlichaam deed? Als we over hen nadenken, denken we nooit aan hun sekse.

Een typisch mannelijke man daarentegen, zoals veel Hollywoodsterren, of een typisch vrouwelijke vrouw – zoals Marilyn Monroe – herinneren we ons juist vanwege hun geslacht en niet vanwege hun geestelijke kwaliteiten. Hoe meer man, of hoe meer vrouw, des te minder mens, lijkt het wel. Een werkelijk mens is een geestelijk wezen. Het is de geest in de mens die boven al die vergankelijke eigenschappen en bijzonderheden staat.

Universele Broederschap

Als in de Theosofia over broederschap wordt gesproken, dan hebben we het over de mens als geestelijk wezen. Broederschap is een feit in de Natuur, is een gevleugelde theosofische uitdrukking. Die Broederschap is geen uiterlijke maar een geestelijke Broederschap en heeft daarom betrekking op de geestelijke mens.

In zijn uiterlijke natuur gedraagt de mens zich vaak juist

niet broederlijk. Hij beconcurrereert anderen, is jaloers, hebzuchtig en maar al te vaak agressief. Wie de kranten leest, weet hoe *onbroederlijk* de mens zich kan gedragen. Toch is broederschap een feit. Hoe zit dat dan?

Het geestelijke deel van de mens is op te vatten als een vonk van de eeuwigheid. Het is als een straal van een ster, die talloze andere stralen uitzendt. Al die stralen komen uit hetzelfde voort, ja, zijn in hun kern diezelfde ster. In feite is er dan ook geen essentieel verschil tussen de geest van mensen, ja, zelfs niet tussen die van mensen, dieren, planten, maar ook goden en wat al niet. Alle wezens zijn in hun kern één. Daarom is Broederschap een feit, omdat onze geesten onlosmakelijke delen van elkaar zijn, voortgekomen uit dezelfde bron. In werkelijkheid *zijn* we allen die Bron.

Als wij mensen broeders noemen, dan spreken we hen aan op dit geestelijke deel. Dat deel is geslachtloos, zuiver en niet besmeurd door allerlei aardse beperkingen. Dit is wat we werkelijk zijn.

Door het bestuderen van de Theosofia ontwikkel je een geestelijke visie op het leven. Je scherpt je intuïtie. Intuïtie is dan ook zeker niets vrouwelijks, noch iets mannelijks trouwens. Werkelijke intuïtie verheft zich juist boven de beperking, omdat ze een directe blik op universele verbanden geeft. Ze komt voort uit dat deel van de mens dat niet beperkt wordt door geslachtelijkheid.

Om dat deel in de mens aan te duiden, gebruiken we het woord 'broeder'. Daarmee bedoelen we niet het mannelijke – dat wil zeggen het psychische of lichamelijke deel – maar het bovenpersoonlijke deel in *ieder* mens. Er bestaat in onze onvolmaakte taal geen woord om dit geslachtloze, universele aspect aan te duiden. Het is gebruikelijk in onze taal om bij onzijdige begrippen de mannelijke vorm te gebruiken. Spreken we bijvoorbeeld ook niet over *het kind en zijn speelgoed*? Natuurlijk weten we dat we daarmee ook meisjes bedoelen. En als we het over dokters, leraren en piloten hebben, dan sluiten we vrouwen zeker niet uit, hoewel een speciaal vrouwelijk woord voor deze beroepen bestaat.

Als we onze medemensen zouden aanspreken als broeders en zusters, dan legden we juist de nadruk op dit psychische-lichamelijke deel, terwijl we juist het geestelijke element willen benadrukken.

Van tweeslachtig naar één geslacht

De geslachtelijkheid van het menselijke ras is in feite slechts een tijdelijke fase. In de derde subfase van deze vierde grote Ronde heeft de tweeslachtige mens zich geëvolu-

eerd tot een geslachtelijk wezen. Volgens de theosofische evolutieer was dat net voor de helft van de duur van het totale leven van de planeet Aarde. We spreken dan over zo'n twintig miljoen jaar geleden. Dat is voor ons huidige bewustzijn, dat niet verder kijkt dan hooguit één incarnatie, een enorm lange tijd geleden, maar als je er met een kosmische blik naar kijkt, is het vrij recent.

In veel mythen uit de wereldgeschiedenis wordt op de scheiding van de geslachten gezinspeeld. Plato beschrijft in *Symposium*⁽²⁾ dat Zeus de tweeslachtige mensheid in tweeën sneed zoals je een ei met een haar in twee stukken verdeelt. Hij gaf vervolgens Apollo opdracht de twee helften te verfraaien. We kennen natuurlijk ook het verhaal uit Genesis, waar uit een zijde van Adam (de mens) – zo jammerlijk verkeerd vertaald met rib – Eva werd gemaakt.⁽³⁾ We gaan nu door de fase van geslachtelijkheid. En zolang die duurt, zal de geslachtloze Mens in zowel de vrouwelijke als mannelijke vorm ervaringen moeten opdoen.

Let wel, het is niet de geest in de mens die door de fase van geslachtelijkheid gaat. Die geest is geslachtloos. Het is de in oorsprong tweeslachtige psychische natuur die in een toestand van onevenwichtigheid verkeert, en daarom soms naar het mannelijke en dan weer naar het vrouwelijke doorslaat, precies zoals de slinger van een klok van links naar rechts gaat. Zo zal een mens gedurende enkele reïncarnaties man kunnen zijn om vervolgens weer een paar keer als vrouw te incarneren.

Deze slingerbeweging verklaart ook het feit dat er tussenvormen zijn, dat sommige mannen vrouwelijke trekken hebben en omgekeerd.

Benader de mens in zijn geest

Maar dit alles heeft niets te maken met wat elk mens – man of vrouw – in zijn kern is: een geestelijk-goddelijk wezen. Geslachten zijn voorbijgaand. Weliswaar kan bij velen het andere geslacht een bron van onrust zijn, wat te maken heeft met allerlei verliefdheden en het niet beantwoord zien van die verliefdheden. Daarom is het goed leren uit te stijgen boven die man-vrouw-tegenstelling. Dat doe je niet door de verschillen te ontkennen, maar wel door er geen overdreven waarde aan te hechten en je er te nadrukkelijk op te richten.

Als iemand vanuit zijn geestelijke hoedanigheden leeft, wordt zijn gehele psychische natuur erdoor verlicht. Want let wel: dat psychische deel is niet slecht. Er is niets mis met de uiterlijke verschillen tussen mensen. En dan hebben we het niet alleen over de verschillende geslachten, maar evenzeer over de verschillen tussen de talloze persoonlijk-

heden die op aarde rondlopen. Die verschillen maken het leven vaak interessant. Maar ze zijn niet essentieel. Het zijn tijdelijke eigenschappen, tijdelijke instrumenten waar de geest – de ware Mens – gebruik van maakt om ervaringen te kunnen opdoen.

De psychische natuur in ons kan zich richten op de geest en erdoor doorstraald worden. Dat proces willen we stimuleren. Daarom is het goed een mens te benaderen als geestelijk wezen. Benader elk mens in dat deel van zijn bewustzijn, dat onlosmakelijk verbonden is met dat van

jezelf en dat van het Universum. Dat is de geest in ons allen. Daarin zijn we allen broeders van elkaar.

Referenties

1. Zie rubriek: Uw vragen, 'Transgender', *Lucifer*, jaargang 31, december 2009, nummer 6, blz. 125-126.
 2. Plato, *Symposium*. blz. 189d en verder (universele Plato pag.), vele edities.
 3. Genesis 2:21-22.
-

Uw Vragen

Sympathie en antipathie

De Theosofia stelt dat er twee bindende krachten in de mens zijn: sympathie en antipathie. Maar je kunt soms tegelijkertijd zowel anti- en sympathie voor iemand voelen. Mijn vraag is: hoe is dat mogelijk?

Antwoord

Het antwoord moet gevonden worden in de samengesteldheid van het menselijke bewustzijn. In de mens zijn een heleboel krachten aanwezig, die nog niet in evenwicht zijn. Zo kan het zijn dat we tot iemand worden aangetrokken op basis van zijn uiterlijkheid. Ja, je vindt iemand mooi, hij heeft zulke prachtige ogen en zo'n grappig neusje. Dat komt sympathiek op je over. Maar zijn gevoelsleven is een beetje ruw en dat stoot af. Hij is fanatiek voetbalsupporter en dat roept weerzin op. Tegenover zijn intellect sta je dan weer neutraal. Maar hij is heel aardig voor zijn moeder, wat je weer erg waardeert, enzovoort. Met andere woorden: er spelen verschillende aspecten in zowel de een als de ander en die aspecten kunnen verschillend op elkaar inwerken. En omdat wij mensen in ons eigen gedachteleven nog vaak tegenstrijdig zijn, kunnen we een

binding hebben – en dat gebeurt heel erg vaak – met mensen op basis van zowel liefde als haat, zowel sympathie als antipathie.

Je ziet ook wel bij mensen die elkaar echt liefhebben, dat ze elkaar soms een beetje plagen. En dat plagen kan uitgroeien tot pesten. Of mensen die elkaar liefhebben, kunnen soms zich aan bepaalde karaktertrekken van de ander ergeren. Ze gaan dus een binding aan op basis van liefde én haat.

Vraag

Ik kan me inderdaad voorstellen dat als je ook een beetje 'strijd' hebt met elkaar, je dan op de een of andere manier een nog sterkere band krijgt.

Antwoord

Dat klopt. Vaak zie je dat als mensen een ander heel sterk haten, ze die ander toch niet kunnen missen en in zeker opzicht dus ook van die ander houden. Ze zijn niet in staat tot pure liefde. Ze gaan een relatie aan op basis van haat en door die haat ontstaat er ook een vreemd soort van genegenheid. In de geschiedenis van de slavernij zijn gevallen bekend van slaveneigenaren die erg gesteld waren op hun slaven,

hoewel ze hen wel uitbuiten en slecht behandelden. Omgekeerd waren er slaven die hun eigenaar haatten, terwijl ze ook een merkwaardig soort respect voor hem hadden.

Vraag

Tot wat voor soort karmische relatie leidt zo'n haat-liefderelatie?

Antwoord

Je kunt in ieder geval zeggen dat er een sterke band door ontstaat. Mensen die elkaar liefhebben en haten zijn voorlopig nog niet van elkaar af. Door de relaties die we met elkaar aangaan, kiezen we nu wie in volgende levens onze vrienden en vijanden zijn. Omdat wij mensen samengestelde wezens zijn en nog niet definitief voor de pure Liefde, het mededogen, gekozen hebben, ontstaan van die ingewikkelde en vreemde karmische relaties tussen mensen. Dan zie je bijvoorbeeld dat iemand heel loyaal is jegens een ander, maar ook een neiging heeft om over hem kwaad te spreken. Of iemand probeert alles om een ander het leven zuur te maken, terwijl hij een enkele keer misschien hem oprecht en onzelfzuchtig uit de nood helpt.

Nogmaals: doordat wij samengestelde wezens zijn en nog niet geleerd hebben in harmonie te leven, zijn de menselijke verhoudingen en dus het karma van mensen, in onze ogen zo onvoorspelbaar. En met ‘in harmonie leven’ bedoelen we dat de hogere, spirituele zaken de leiding hebben in ons bewustzijn. Als we meer vanuit de geestelijke aspecten elkaar zouden bejegenen, verdween de antipathie en de onrust die antipathieke gevoelens zo vaak met zich meebrengen. Onze sympathieën verliezen hun hebbelijke kant en verdiepen zich tot onbaatzuchtige steun. In onze kern zijn we allen één. Die wetenschap laat geen ruimte voor welke vorm van haat dan ook.

Daarom is de remedie voor elke moeilijke menselijke relatie: haat niet, maar zie in de ander een deel van jezelf. Daardoor zal je veel beter in staat zijn tot universele liefde: liefde voor de totale mens, liefde voor het geheel.

De degeneratie van een spirituele impuls

Kunt u iets meer uitleggen over de degeneratie van religies? Waarom treden ze op?

Antwoord

Laat ik het voorbeeld van het Christendom nemen — bij wijze van voorbeeld, want er kunnen ook voorbeelden genoemd worden uit alle andere religieuze en filosofische stromingen. Het Christendom startte met het optreden van een grote wijze, een uiterst mededogend mens, die wij nu Jezus noemen. Mogelijk werd hij Joshua genoemd, Joshua de Nazarener. Hij verzamelde een aantal leerlingen om zich heen die hij onderwees. Hijzelf had zijn wijsheid overigens weer van anderen gekregen. Door middel van zijn voorbeeld en

zijn leringen legde deze grote Leraar een spirituele grondtoon neer voor een langere tijd, voor zo'n tweeduizend jaar. Nu zullen de oorspronkelijke leerlingen tot wie hij zich rechtstreeks richtte, zijn boodschap wel min of meer begrepen hebben, maar al snel zie je dat sommigen van hen — of wellicht sommigen van hun leerlingen — wat water in de wijn gaan doen. En dat hoeft niet altijd uit kwaadwillendheid te zijn. Meestal begint het met een soort overdreven enthousiasme, zoals we ook in politieke bewegingen zien.

Wie populair wil worden, zal niet altijd eerlijk zeggen wat hij vindt. Hij zal geneigd zijn te zeggen wat — naar zijn idee — anderen willen horen. Want dat trekt meer aanhang. Terwijl een waar leraar (precies zoals een ware vriend, trouwens) je ook op dingen zal wijzen die je persoonlijke rust kunnen verstoren; hij zal je zonedig wijzen op je fundamentele verantwoordelijkheid jegens je medemens. Als iemand je bijvoorbeeld uitlegt dat, vanwege de universele werking van oorzaak en gevolg, alles wat jou in je leven overkomt een oorzaak heeft die je zelf geschapen hebt, of waar je althans zelf toe bijgedragen hebt, dan klinkt dat ogenschijnlijk harder dan wanneer hij tegen je zegt dat je niets aan je moeilijke omstandigheden kon doen, omdat je zo'n slechte moeder of vader hebt gehad. Het is ogenschijnlijk harder — maar niet als je het begrijpt, want dan zie je dat je dankzij deze wetmatigheid je lot in eigen hand kan nemen en de toekomst van je samenleving vorm kunt geven. Door enthousiasme ging men dus water bij de wijn doen, de leer verwaterde. De kring van aanhangers werd groter en werd op een gegeven moment een machtsfactor. Er werd een ‘standaard-canon’ of geloofsleer vastgesteld en ieder die er een ander idee op nahield, zat verkeerd, was een afvallige. Met

als uiteindelijk gevolg dat andersdenkenden op de brandstapel belandden. We weten dat er in de eerste eeuwen van onze jaartelling ook zeer veel boekrollen zijn verbrand: geschriften waar de oorspronkelijke religieuze gedachten misschien heel helder in opgetekend stonden. We weten dat de grote bibliotheek in Alexandrië meerdere keren in brand gestoken is: een keer door de Christenen en later nog eens door de Moslims — terwijl zij tegelijkertijd ook manuscripten aan het verzamelen waren. Deze houding treffen we bij de godsdienstfanatici van alle godsdiensten aan: ‘onze God staat achter ons, wij hebben het recht aan onze zijde en alles wat anders is, dat is verkeerd, dat moet vernietigd of gedood worden’. Hoever zijn dergelijke ideeën niet afgedreven van de leringen van hun oorspronkelijke stichters, die als grondtoon hadden: ‘heb uw vijand lief’?

Een dergelijk proces van degeneratie zien we tot op zekere hoogte na alle spirituele impulsen gebeuren. Om de hand in eigen boezem te steken: ook binnen de Theosofische Beweging zien we vormen van degeneratie. Hoewel de moderne Theosofische Beweging relatief jong is, pas in 1875 werd gesticht, zijn nu al vele boeken van Helena Blavatsky en Gottfried de Purucker in omloop waar passages uit weggehaald zijn. In de boeken van Stichting I.S.I.S. vindt u wel de oorspronkelijke tekst. Of u het ermee eens bent of niet, dat is uw zaak, maar u weet in ieder geval dat de boeken die wij uitgeven, de oorspronkelijke, geautoriseerde tekst weergeven. Wij vinden het namelijk onze plicht om de leringen door te geven zoals wij die hebben gekregen. Anderen zien dat echter anders: zij vinden een bepaalde passage enigszins hard overkomen en strepen die door. Of ze vinden dat de tekst aan de moderne tijd aangepast moet worden. Dat gebeurt, zoals gezegd,

zelden uit kwaadaardigheid, maar uit een soort korte-termijnvisie. Zo kan langzaam een degeneratie ontstaan.

Vraag

Hoe zijn zulke degeneraties van religieuze gedachten te rijmen met wat de Theosofia ook zegt, namelijk dat wij mensen innerlijk groeien en dankzij de ervaringen van vele incarnaties een hoger niveau bereiken?

Antwoord

Op een gegeven moment zullen de leerlingen van Jezus die zijn leer op een zuivere manier begrepen, zich weer reïncarneren. Wellicht zijn zij degenen die opnieuw op een heldere wijze een spirituele impuls aan hun medemensen geven. Wat degenen betreft die bijdroe-

gen aan de degeneratie van religieuze of filosofische leringen: ook zij zullen in een volgende reïncarnatie terugkomen op het innerlijke punt waar ze aan het einde van hun vorige leven stonden, en in hun nieuwe leven de gevolgen ervaren van de verminkte of verwrongen visies die ze zelf in de wereld geholpen hebben. Als ze bereid zijn te leren, zullen ze die fouten niet meer maken. Dan zullen ze de oorspronkelijke leringen proberen te begrijpen en te verspreiden, waardoor hun medemensen universele, inspirerende antwoorden kunnen vinden op hun levensvragen.

Kijken we op langere termijn, dan zien we dat de diepe innerlijke drang in de mens naar waarheid en rechtvaardigheid keer op keer bepaalde verstarde dogma's van zich afschudt. Het is deze

diepe maar onophoudelijke drang in ons waardoor we onze beschavingen – vaak via vele ups en downs die met leed gepaard gaan – op een hoger plan tillen. Het zelfstandige denken in de mens, ons besef van menselijke waardigheid, is niet duurzaam te onderdrukken, vroeg of laat ontrukkt de mens zich aan de ketens van dogmatiek en zelfgenoegzaamheid.

Je hebt natuurlijk wel kleinere cyclussen binnen grotere cyclussen: de al genoemde ups en downs op ons opwaartse pad. Als je een berg opklimt dan ga je ook af en toe een stukje naar beneden, om daarna weer een stuk verder omhoog te kunnen gaan. Maar niettemin is de algemene lijn omhoog — al gaat dat niet vanzelf!

Activiteiten Agenda

Zomer 2013: buitenlandse activiteiten

Convivia in augustus 2013

Het Theosofisch Genootschap Point Loma - Blavatskyhuis organiseert een symposium met workshops (een 'convivium') op twee plaatsen in de Verenigde Staten. Op beide evenementen staat de praktische toepasbaarheid van de Theosofia centraal. Deze bijeenkomsten zijn op internet (livestream) te volgen. Zie daarvoor: www.stichtingisis.org.

San Diego: 1 augustus tot 4 augustus

Dit convivium, met het thema *Universal Philosophy – Pure and Practical*, wordt georganiseerd in samenwerking met lokale Theosofen.

Op 3 augustus staan de lezingen en workshops in het teken van de zeven Juwelen van Wijsheid: *7 Jewels of Wisdom. Universal Philosophy for Daily Life*. Op deze dag zullen we alle zeven leringen in hun samenhang onderzoeken en gebruiken, juist omdat ze elkaar aanvullen en verklaren.

New York: 7 augustus

Het programma van 3 augustus in San Diego wordt ook in New York aangeboden onder de titel *7 Jewels of Wisdom. Universal Philosophy 24/7*.

De voertaal in San Diego en New York is Engels. Beide convivia zijn vrij toegankelijk. Ieder verzorgt zelf reis en verblijf. Ga voor informatie over het programma en de locaties naar de website van het Point Loma Theosophy Network: <http://pointlomatheosophynetwork.net/>.

International Theosophy Conferences (ITC), 8-11 augustus

Direct na het Point Loma-convivium vindt in New York de jaarlijkse internationale theosofische conferentie plaats die door theosofen uit de hele wereld wordt georganiseerd. Het thema van dit jaar is *How to Awaken Compassion. H.P. Blavatsky and the Eternal Secret Doctrine*. Er is een uitgebreid programma met meer dan 35 presentaties, workshops en fora. Er is ook tijd om elkaar te ontmoeten en iets van New York te zien. Alle informatie vindt u op <http://www.theosconf.org/program.html>.

Start lezingenseizoen: september 2013

Stichting I.S.I.S. verzorgt in Den Haag elke woensdagavond en op zeven plaatsen in het land maandelijks een lezing over theosofische onderwerpen.

Het seizoen begint op woensdag 4 september in Middelburg met de lezing 'Bepaal zelf uw toekomst ... in 7 stappen'.

Locatie: De Zeeuwse Bibliotheek – Kousteensedijk 7

Aanvang 19.45 uur precies. Zaal open 19.15 uur.

Informatie: 0118-64 39 08

In Den Haag start op 18 september de serie 'Je leven is wat je denken ervan maakt!'

18 september: 'Samengesteldheid van het denken'

25 september: 'Het richten van het denken'

Locatie: Blavatskyhuis – De Ruyterstraat 74.

Aanvang 20.00 uur precies. Zaal open 19.30 uur.

Cursus Anders Denken: oktober 2013

Als u de noodzaak inziet om iets te doen aan de wortels van de problemen in de wereld dan is de cursus Anders Denken iets voor u.

Wij mensen hebben een groot aandeel in het ontstaan van de problemen in de wereld. De oplossing ligt daarom bij onszelf. Daarvoor moeten we naar de oorzaak van de problemen. En die ligt in het denken. Want wanneer we over mensen spreken, hebben we het in wezen over denkers. Onze denkwijze bepaalt onze individuele mentaliteit. En het is de overheersende mentaliteit van de mensheid als geheel, die weer bepalend is voor het huidige problematische beeld dat de wereld vertoont.

De cursus Anders Denken biedt de zoekende, welwillende mens de gelegenheid zijn gedachten op eigen kracht te onderzoeken en te hervormen. Het uitgangspunt in de cursus is het onbevangen onderzoek naar Waarheid. U wordt dan ook primair voorgehouden, dat u niets moet geloven van wat wij stellen. Immers, als de wijsheid van de Theosofia inderdaad universeel geldig is, moet we deze in ons eigen bewustzijn en leven kunnen herkennen en toetsen. In de cursus wordt open gediscussieerd en ieders mening wordt gerespecteerd. Uw ervaringen worden besproken in het licht van de behandelde stof.

In oktober gaat de cursus Anders Denken van start in

alle plaatsen waar wij lezingen geven, maar bij voldoende belangstelling ook elders.

Informatie over de cursus Anders Denken en alle andere activiteiten vindt u op onze website <http://www.stichtingisis.org>.

U kunt ook bellen naar 070-346 15 45 of bij geen gehoor 070-360 51 57.

**ANDERS
DENKEN**

Denk na!

Denk anders!

*Durf anders
te denken!*

CURSUS

Amsterdam - Arnhem - Den Haag
Eindhoven - Leiden - Middelburg
Rotterdam - Utrecht

International
Study-centre for
Independent
Search for truth

www.stichtingisis.org

Lucifer®

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Bianca Peeters, Rob
Goor, Astrid Kramer

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactieadres: Joke de Jong-van Wijk,
Mosselkreekstraat 53,
4335 TG Middelburg,
Tel. 0118-436394
(b.g.g.: 070 - 346 15 45)
e-mail: luciferred@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijzen:
Papieren abonnement
€ 25,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Digitaal abonnement
€ 20,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 3,75
Prijswijzigingen voorbehouden,
IBAN: NL19TRIO0786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruyterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.stichtingisis.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.

© Stichting I.S.I.S.
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt
in enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen of enige
andere manier, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor
International Study-centre for
Independent Search for truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen
en verspreiden van kennis over de
geestelijke achtergrond van mens en
kosmos, vrij van dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften,
en het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheidssubsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk
voor enigerlei verklaring of mening, die
in dit blad wordt gepubliceerd, tenzij
dit uitdrukkelijk wordt vermeld.

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer:
50872. Zie voor de mogelijkheid om de
stichting financieel te steunen:
www.anbi.nl.

Stichting I.S.I.S.

Centraal in het werk van Stichting I.S.I.S. staan de volgende uitgangspunten:

1. De essentiële eenheid van al het bestaande.
2. Op grond daarvan: broederschap als feit in de natuur.
3. Respect voor ieders vrije wil (gebruikt vanuit deze gedachte van universele broederschap).
4. Respect voor ieders vrijheid de eigen levensvisie op te bouwen.
5. Ondersteuning geven bij het opbouwen en verdiepen van de eigen levensvisie en bij het toepassen ervan in de praktijk van het leven.

Waarom dit tijdschrift *Lucifer* heet

Lucifer betekent letterlijk Licht-brenger.

Iedere cultuur in Oost en West heeft zijn lichtbrengers: inspiratoren die de aanzet geven tot geestelijke groei en maatschappelijke vernieuwing. Zij stimuleren de mens tot zelfstandig denken en leven in besef van broederschap.

Altijd worden ze tegengewerkt en belasterd door de gevestigde orde. Altijd zijn er mensen die zich daardoor niet laten afschrikken en hun wijsheid onbevooroordeeld benaderen en onderzoeken.

Voor hen is dit tijdschrift bedoeld.

“... de titel die voor ons tijdschrift werd gekozen, slaat evenzeer op goddelijke ideeën als op de rebellie van de held in Miltons *Paradise Lost* ...

Wij werken voor ware Religie en Wetenschap, vóór feiten en tegen verzinsels en vooroordeel. Het is onze plicht – net als die van de natuurwetenschap – licht te werpen op natuurfeiten die tot nu toe waren gehuld in de duisternis van de onwetendheid ... Maar de natuurwetenschap is maar één aspect van Wetenschap en Waarheid. De wetenschap van de ziel en van de ethiek, oftewel de Theosofie, de kennis van goddelijke waarheid, is nog veel belangrijker ...”

(Helena Petrovna Blavatsky in het eerste nummer van *Lucifer*, september 1887)